

УДК 94 (477)

о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко

ІЗ НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ГЕТЬМАНА ПАВЛА ПОЛУБОТКА І ЙОГО СІМ'Ї

DOI: 10.5281/zenodo.7747298

© Ю. Мицик, І. Тарасенко, 2022. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1580-1284>, <https://orcid.org/0000-0003-1019-9749>

У публікації представлені документи стосовно роду Полуботків, насамперед наказного гетьмана Павла і його синів Андрія та Якова.

Ключові слова: універсал, лист, євреї, татари, суд.

Про наказного гетьмана й чернігівського полковника Павла Полуботка доволі добре знає широкий загал завдяки напівлегендарній історії з його скарбом, а також його мужній промові перед Петром I і трагічній загибелі в Петропавлівській фортеці Петербурга. Однак всебічного дослідження біографії гетьмана дотепер немає, хоча перші спроби були зроблені видатним українським знавцем генеалогії В. Модзалевським¹, а в наш час О. Коваленком² та В. Ринсевичем, який видав фундаментальне зібрання універсалів Полуботка³. При підготовці до друку чотиритомника «Сіверщина гетьманських часів» нам вдалось знайти в архівосховищах кілька документів стосовно родини гетьмана⁴. У ході подальших пошуків вдалось виявити в зібраннях Інституту Рукописів Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (далі – ІР НБУВ) ще двадцять чотири документи дотичних до цієї тематики.

Найперше – це лист самого Павла Полуботка (тоді ще чернігівського полковника) до гетьмана Івана Скоропадського від 20(10).08.1710 р. Оскільки фельдмаршал Б.П. Шереметев звернувся до П. Полуботка з вимогою випустити з полону в Чернігові литовських татар, братів Юхновичів, то полковник запитував у цьому листі (№ 1): як йому бути («опустити з в'язення чили до дальшого часу тут удержати»). До цього листа додавався протокол допиту Олександра й Самуеля Юхновичів, в якому докладно описувалися обставини взяття їх у полон, втеча з ув'язнення в Путивлі, повторний арешт у Седневі (№ 2). Під № 3 вміщено матеріали розслідування конфлікту за землю 1719 р. у с. Полуботки (нині – с. Полуботки Чернігівського р-ну). Цікаво, що спершу в цьому селі – маєтності Полуботків – полковник мав тільки «єден свой двор дідовский», тобто Артема Полуботка, і поле. Потім (у 1715–1716 рр.) Павло Полуботок почав скуповувати землі цього й сусіднього села Халявін (нині є в Чернігівському ра-ні), не гребуючи інколи незаконними методами. Так, слуга полковника Сава Рогозинський відібрав у козака Гаврила Качанка його город, який прилягав «к сажолці» Полуботка (сажалка – це невелике штучне водоймище, в якому розводять і утримують рибу). У матеріалах слідства цитується й духівниця 1699 р. Стриевського, де згадувався й хутір Полуботківський. Під № 4 – подано ще один лист (1720 р.) Павла Полуботка до гетьмана Скоропадського. У ньому йшлося про конфліктну справу полковника за млин і землю з мельником Якимом Бідним. Останній дістався аж до Петербурга, щоб поскаржитися на Полуботка віце-канцлеру Шафірову, котрий і звернувся до Скоропадського з проханням розібратися. Очевидно, отримавши відповідь, гетьман написав Шафірову листа (№ 5), в якому повідомляв про мирну угоду між Полуботком і мельником. Цікаво, що у своєму листі Полуботок детально пояснює історію млина й греб-

¹ Модзалевський В.Л. Малороссийский родословник. Киев, 1914. Т. 4. С. 179–189.

² Коваленко О. Павло Полуботок. *Володарі гетьманської булави*. Киев, 1994. С. 499–523.

³ Універсали Павла Полуботка (1722–1723). Київ, 2008.

⁴ Сіверщина гетьманських часів. Т. 3: 1726–1740 рр. Київ, 2020.

лі в с. Самотуги (це село, як і Савинки – маєтність Полуботка, нині перебувають у складі Корюківського ра-ну). Раніше (очевидно, за гетьманства Многогрішного) тут було два мельники. Потім гетьман Самойлович своїм універсалом (цей документ ще не виявлено) передав частину млина Леонтію Полуботку, іншу частину – купив у мельника Василя Коляди. Третину ж млина Якіма Бідного Павло Полуботок купив у нього.

Цінним є «доношение» Ганни Полуботок (дружини полковника) від червня 1723 р. генеральним осавулу Василю Жураковському та бунчужному Якову Лизогубу (№ 6). Вона скаржилася тут на Бубелника («подданий наш любецкий»), котрий, «повернувшись з Глухова в Любеч», прилюдно сварив Полуботка, вірогідно, почувши в Глухові, що незабаром наказного гетьмана заарештують. Ганна просила вжити належних заходів проти «бунтовника». На жаль, невідомо, чим закінчилася справа, але в зв'язку з падінням Полуботка вона вочевидь лишилася без наслідків. В іншій скарзі 1739 р. (№ 22) Ганна своїм «доношением» в Генеральну військову канцелярію (далі – ГВК) скаржилася на своїх підданих в с. Савинках, котрі через занадто великі податки й повинності з боку старшини Понорницької сотні тікають із села. Ганна Полуботок просила повернути її підданих. Ще один документ був написаний іншою представницею роду Полуботків – Ганною Войцехович (дочкою Павла Полуботка). Це скарга 1728 р. гетьману Данилу Апостолу (№ 12). Зазначимо, що Ганна Павлівна – молодша, була дружиною седнівського сотника у 1731 р. Петра Богдановича Войцеховича⁵. Суть скарги полягала в тому, що її сина «к співанню неспособного» без її бутності насильно вивезли для включення в число півчих (їх імовірно мали відправити до Петербургу, що чинилося за указом графа «Дукляса» (Дугласа?). Вона просила повернути сина в батьківський дім. Навряд чи був її син «неспособний» до співу, тут відчувається бажання матері оборонити його від варварського рекрутування. Дружин Павла Полуботка стосується «доношение» 1739 р. ГВК до канцелярії міністерського правління (№ 23). У цьому документі надана довідка про двох дружин Полуботка: Юхимію Самойлович, доньку Василя – брата гетьмана Івана Самойловича, і Ганну Лазаревич, дочку Романа, ніжинського полкового судді у 1710–1726 рр. У документі є й цікаві уточнення: перша дружина Полуботка була похована у Спаському соборі Чернігова, друга дружина проживала у 1739 р. у Сосниці.

Подальші документи стосуються вже синів Полуботка – Андрія, бунчукового товариша у 1728–1744 рр., та Якова, бунчукового товариша у 1726–1734 рр. (загинув у польському поході 1734 р.). Їх відкривають чолобитні-скарги 1725 р. єврея Мовші Магоровича царіці Катерині I (№ 7). Виявляється, ще у 1720 р. він взяв у оренду у Полуботка «рудню Росудовську (названу так по імені колишнього власника – шляхтича Росудовського, якою володів від 1668 р. Леонтій Полуботок – Ю.М., І.Т.) со всіми до ей належати селами». Він жив на цій рудні 5 років, але сини наказного гетьмана відставили його від неї й чинили інші кривди. Під № 9 вміщені свідчення в цій справі. Під № 10 вміщено «доношение» 1727 р. Андрія Полуботка до ГВК, у котрому він відкидає звинувачення орендаря й пояснює, що його заміна на іншого була спричинена невмілим керівництвом руднею. Звинувачення орендаря у невмілому керівництві руднею знаходимо і в «доношении» 1727 р. любецького старости Григорія Рожовця (№ 11).

Далі йдуть п'ять скарг 1731–1732 рр. Якова Полуботка гетьману Данилу Апостолу. У першій з них (№ 13) йшлося про ухиляння від сплати боргу йому (400 рублів) всупереч гетьманському указу Андрієм Миклашевським, дружиною останнього і її сином від першого шлюбу Василем Жураківським. У наступній скарзі (№ 14) Якова Полуботка повторювалося це прохання і пояснювалося, що боржники не хотіли віддавати боргу, посилаючися на відсутність розділу майна покійного першого чоловіка Миклашевської, на яке претендували як Василь Жураківський, так і його дядько Яків (він доводився швагром Я. Полуботку!). Відтак розділ спадку був завершений, але гроші й досі не повернуто. Про це само йшлося й у третій скарзі (№ 15). Четверта й п'ята скарги стосувалися вже конфлікту Якова Полуботка з Семеном Лизогубом, котрий скуповував землі козаків і підданих селян у володіннях Полуботка, через що «немалие мні и подданим моим чинятся обиди и разорения» (№ 16). Йдеться, очевидно, про Семена Лизогуба (1689–1734). П'ята скарга (№ 17) є варіантом четвертої. Із цими документами пов'язана скарга 1732 р. Василя Жураківського гетьману Д. Апостолу (№ 18). У ній мова йшла про вищезгадане рухоме й нерухоме майно діда й баби скаржника (ніжинського полковника Лук'яна Жураківського й Ганни Апостол), частину з яких не хоче віддати його дядько Яків Жураківський. Через це Василь не може віддати Полуботку злочасного боргу в розмірі 400 рублів і тому просить гетьмана видати указ про розділ майна. У скарзі 1733 р. (№ 19) чернігівського жителя Антона Ладонки гетьману Д. Апостолу йшлося про його двір в с. Савенках і сіножать, які незаконно присвоїли сини гетьмана Полуботка і не повертають навіть всупереч цар-

⁵ Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т. 4. С. 187.

ського указу. Ладонка просив вжити необхідних заходів і повернути його власність. У цій скарзі згадується як чернігівський наказний сотник Василь Медушевський (Медушинський). Дотепер було відомо про його повноправне сотництво в Чернігові протягом 1725 р., відтак дещо уточнено його біографію. У «доношенні» в ГВК Андрія Полуботка того ж року (№ 20) повідомляється про спробу крадіжки його майна прикажчиком, полком Казимиром Гловинським. Цікаво, що останній так само служив раніше (у 1731–1733 рр.) бунчуковим товаришем Семена Лизогуба. Знаючи про його неприязні стосунки з Полуботками, можна припустити, що він був якимось причетним до цієї кримінальної справи.

1734 р. датовано лист правителів ГВК до старшини Чернігівського та Лубенського полків (№ 21). У ньому йшлося про долю маестностей Полуботків, які після падіння гетьмана Павла були конфісковані, а гетьман Апостол розпоряджався ними на шкоду Полуботкам. При цьому згадано невідомого раніше роменського сотника Семена Остаповича (можливо, це Семен Лашкевич, котрий сотникував у 1728 р.?), села Коровинці і Наумівка, які нині є відповідно у Роменському р-ні Сумської обл. та Корюківському р-ні Чернігівської обл. Урешті, останній документ (№ 24) цієї публікації – випис 1786 р. із ревізійних книг чернігівського повітового суду щодо власників селян у околицях Любеча. Цей випис було складено на прохання генерал-майора Милорадовича, який чомусь зацікавився кріпаками Полуботків із Любеча та доволишніх сіл. Згідно з ревізією 1744 р., ці кріпаки належали Андрію Павловичу та Семену Яковичу Полуботкам.

Додамо, що тексти друкуються за правилами Я.І. Дзири. Відсутні фрагменти через дефекти рукопису беруться в квадратні дужки [...], а нерозбірливі слова позначені у такий спосіб: (...)*. Власноручні підписи на листах підкреслені нами.

Отже, наведені нижче документи дозволяють краще зрозуміти історію роду наказного гетьмана, його дружин і дітей. Це дозволить повніше відтворити біографію Павла Полуботка – видатної особистості в історії Гетьманщини.

* * *

№ 1

1710, серпня 21(10). – Чернігів. – Лист чернігівського полковника Павла Полуботка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможный мѣци пане гетмане, мні велце мѣстивый добродію.

Дня вчорайшого подан мні лист сиятелнійшого его милост фелтъмаршала Бориса Петровича Шереметева з листом его мѣсти пѣна Халецкого, обозного Великого кнзства Литовского, через татарина Адама Юхновича, товариша корогви ксионженця его милости Радзівила татарской. В котором его сиятельство до мене пишет, абым Юхновичов двох его братов, тут в Чернігові в неволі застаючих, за своим пашпортом отпустил свободно в их домаы. Якіі то Юхновичи где служили и на яком місцу взяти zostали людми великороссийскими и где перед тым сиділи у вязенню и яким способом досталися в Чернігов до вязення ж, на особливой карті роспрос их посилаючи до велможности вашой, прошу покорне пѣнского наставления: если о них потом сиятелнійшого его милости фелтъмаршала листу отпустити з вязення чили до далшого часу тут удержати. На що ожидаючи панской велможности вашей указу, его ж мя рейментарской назавше полецаю мѣстивой ласце.

Велможности вашей мѣстивого добродія моего всего добра зычливий слуга его царского прѣсвітлого влчства Войска Запороского полковник черніговский Павел Полуботок.

З Чернігова августа 10 року 1710».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52829. Оригінал).

№ 2

1710, серпня 21(10). – Чернігів. – «Роспрос» полонених татар Юхновичів.

«Роспрос Юхновичов, в Чернігові у вязеню застаючих.

Александр и Самуел Юхновичи, родниі братьи, родом з села Плиешивич за мило от Несвіжа. Служили за товаришов при корогві татарской ксионженця Радзівила, канцлера Великого кнзства Литовского. Которий мѣл татарских три корогві и всі три отдал был королю его милости Августу. А кѣды кроль его мил[ост] Август пошол до Саксоніи, оны всі zostалися под Торунем в местечку Голубю на станциі и там на их генерал Рен з войском своим найшовши, всіх взял и одослал в Киев до князя его милост Дмитрия Михайловича Голицина. Одкол послано их в города великороссийские за караулы и сіи два Юхновичи были в Путивлю за караулом и як утекли одтол и шли, пробираючи ся, за границу на Седнев, где их постерігши, же непевние сут люде, задержали и прислали старшина седневская до Чернігова. И так тут два роки уже в вязенню найдуются, а як их в Полци взято, три роки уже минуло.

З Чернігова августа 10 року 1710».

Адреса: «Пресвітлійшого и державнійшого великого гѣдря прѣя и великого князя Петра Алексіевича, всея Великия и Маля и Білія Россіи самодержца, его царского прѣтлого влчства Войск Запорожских обоих сторон Дніпра гетману, ясневелможному его мѣсти пану Ивану Скоропадскому, мні велце мѣстивому добродіеву, подати».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52830. Оригінал, завіреним печаткою).

1719, вересня 7 (серпня 27). – с. Полуботки. – Слідство щодо конфлікту за землю.

«Розыск Полуботковский писаный 1719.

Розыск як много и якого року пін полковник чернігівский плецов и кгрунтов козацких и мужицких поскуплял в селі Полуботках, а много своїх власных так перед часи міл. По указу ясневелможного добродія его милости пана Иоанна Ілїча Скоропадского, Войск царского пресвітлого влчства Запорозьких гетмана, року 1719 августа 27 числа нами, нижей специфікованными, тамже в селі Полуботках виведенных.

Пред тим як еще пін полковник ні у кого нічого в селі Полуботках не куповал, міл там еден свой двор дїдовский, в котором скопичі (!) его ж пїна полковникови живали. А тому двору било надлежачого поля дїдовского ж на два четверики и полкопа, осмачками в всіх трох руках засїваемого. А прошлого 1715 году купил за чтириста золотих у Андрія Селивенка, в селі Холявини живучого, двор, в Полуботках будучий, з всім кгрунтом Кривопальчевским и полем на два четверики, в каждой зміні по десят осмачок чернігівской міри пашні на себї сїйбою вомїщаючим. Який Кривопальчевский двор и поле здавна было козацкое, тепер зас к дїдизному пїна полковника двору Полуботковскому прилученное. Сознавали тое Грицко Евлащенко, Тимох Вакулченко, Левон Красік, Иов Латиненко, козаки и жителі полуботковские.

Тие ж Грицко Евлащенко, Тимох Вакуленко, Левон Красік и Иов Латиненко прекладали, что он же, пін полковник, прошлого 1716 року купил еще у Стриевской плец и кгрунт Варвинчевский мужицкий з двома братами родними Яцком и Никоном Варвинцями, подданими прежде бившими каленниковскими, покойному старому Стриевскому проданный, в Стриевской по мужу еї молодом Стриевском чрез поділ доставшийся. До которого, купленного у Стриевской кгрунту, много еще помїжних плецов и кгрунтов скуплено, тут нижей пунктамы вираженно.

1-по. Терешко Тимошенко, козак и жител полуботковский, сознал: двадцят рок (мовит) тому діється, як мой батко пойшол з Полуботок на слободу Карлувку, маетност чернцов печерских, и одтол з Карловак прошлого 1716 году по указу пїна полковника чернігівского зискан для заведенія плецу и поля у Стриевской з мужем (?), пїном полковником купленного з тым всім кгрунтовым набытком, що муж еї покойный Иван Стриевский в Полуботках міл. Якому Стриевскому полуботковскому кгрунту батко мой для того свїдом добре, же бывал у покойних старого и молодого Стриевского килконадцят літ скопичем. В тот теди час помянутий батко мой, заводячи преречоный кгрунт Стриевской пїну полковникові, завюл ему ж в продажу и свое пустое, на котором прежде живал, застаючи в Полуботках, помїжное Стриевской плецу дворище з садком вишняком и з нивкою через дорожку, од дворища лежачою, помїжною тому Стриевской плецу; яким дворищем и нивкою по одході батковском на слободу я владілем. А же он, батко мой, без відома моего тое учинил и пошол, не кажучи міні, до Чернігова до двора полковницкого по гроши за заведенное собою дворище и нивку ценою за десят коп. Я того дознавшись, побіглем, доганяючи его и не догнавши, застали в дворі полковницком за Стрижем уже одобравшого гроши за свою продажу, перед самим пїном полковником стоячого. Где началем пїну полковникові говорити: «млстивий добродію нам неволю спродоватися без відома панского». Так пін полковник сказал: «я твого батка не силовал, да и чога он кого за свой мозул мїет боятися. И з тим мене и батка од себе одправил. Якому спродано ся довідавшись пін Ліневич, сажал мене в тин ногою и бити хотіл киямы, але я одпросився, вимїраючися тим, что батко мой без мене тое дворище и нивку продал. Да и що не з того я служу дворища, але з тестевского кгрунту и плецу, на котором приставши в приймы, сежу и мїючи в трох руках з себе поля, в каждой зміні на полчварті осмачки козацкую до двору панского повинност одбуваю.

2-до. Того ж 1716 року Мария Осипиха Ширчиха, козачка и жителка полуботковская, помїжнюю купленному у Стриевской кгрунту пїна полковниковому нивку на чвертку продала за пят коп ему, пїну полковникові. На которой тепер в новом дворі его, полковницком, полуботковском будинок стоїт. А сама она, Ширчиха, на позосталом всем своем крунті, мїючи в трох руках поля по чтири осмачки пашні вомїщаючого, сидит и козацкую з дїтмы до двору панского повинност належите одбувает. Сознавал тое з протчимы людмы Панкрат Осипенко, войт полуботковский, в небитности самої Ширчихи перед нами.

3-тіо. Тимох Вакуленко, козак и жител полуботковский, сознал, что того ж 1716 року купленную себї у Ивана Варвинченка нивку на чвертку, помїжнюю Ширчишиной, нивці проданной ею, Ширчихою, пїну полковникові, одпустил пїну полковникові для того, же к огороду онога тая нивка была прилегаля. За якую взял на заміну поля в двое на Качанувці од пїна полковника імїючи в трох руках у себе поля, в каждой зміні по осм осмачок засїваемого, сидит при цілом кгрунті и козацкую повинност до двору панского бровицкого належите одбувает.

4-тус. Иван Сердюк, козак и жител полуботковский, сознал, же того ж 1716 року продал пїну полковникові нивку на чвертку, помїжнюю его ж пїна полковниковому у Стриевской купленному кгрунту. Которого когда питалисмо: для чога не продавал той же нивки пїну Ліневичу? Теди одказал, что обявлял, мовит, я о той нивці Грицку Россовскому в дворі панском бровицком мешкавшому, же бы оную мні заплачено. Але Россовский мні як сказал, же ест, каже, и без твоеї нивки где гроши дівати, поневаж на моровщиков и на инших работников росход в грошах немалий. Так я уже болш не ходячи до пїна Ліневича оповїщатися, помянутую нивку рад-нерад для крайней своей нужди, же ні за що было хліба купит, продадем. Тепер однак мїю у себе в трох руках поля з потребу в двох руках по три осмачки, а в третьей по полтори пашні вомїщаючого и з того козацкую службу до двору панского одбуваю.

5-тус. Радко Бовтрик, мужик и жител полуботковский, сознал, что послі того (мовит), як купил у Стриевской полуботковский кгрунт, третий тому рок діється. Пін полковник куповал и у мене на чвертку ниву, в середьні купленного своего кгрунту лежачую, але я ему оной в тот час не продал и

любо двокротне староста полуботковский веліл мою тую нивку, прилучаючи до панского кгрунту, ровом закопавати, однак я того не допускал и копачов з рову зганял. Також хочай два рази сам пн полковник мене зискавши перед себе, принуждал, жебым ему уступил нивки, але я на тое не склонился. А сего літа як прислал до мене он же, пн полковник, жебым ему тую нивку ціле спустил, те-ди я не могучи чого чинити, пошовши до Чернігова, взяв за помянутую свою нивку в дворі полковни-чком пят коп и далем од себе купчую. А еще мію у себе в трох руках поля довольно, в каждой руці по полпята осмачки пашні засіваючи, и з того тяглуу повинност до двору панского бобровицкого одбуваю належите.

6-то. Свирид Миколаенко, мужик и жител полуботковский, сознал, же того ж 1716 року продал пну полковникові на полчвертки нивку поміжнующую его ж полковническому кгрунту для того, что тугая, мовит, година, а нігде было згола хоруючому ему через цілий год куса хліба для препитаня ся взяти. За якую нивку глядячи на его убожество, вдвое против цены велено заплатити. Он же, Свирид, ска-зал, же толко у его всего поля и было.

7-мо. Петро Децик, мужик и жител полуботковский, сознал, что пришедши (мовит) я до такой мізеріи, же нічим было попухлих з голоду дітей моіх погодовати и себе самого з жоною прокормит, любо ходилем по всем селу, заставляючи за хліб нивку на чвертку, але ніхто тоей нивки не принял в заставу и продавати нікому Самойло, бывший господар бобровицкий, оноі мні хочай не позволял, однак, я не помираючи голодною смертю, помянутую нивку продадем пну полковникові за одинад-цят золотих и далем од себе купчую. А у мене zostалос поля в трох руках, в двох змінах по дві чвертки, а в третей по одной чвертці пашні сядовится. З якого поля з протчіими подданими панс-кими и я також панскую повинност неопустную одбуваю.

8-то. Священник полуботковский Иоанн Андріевич сознал, же принял (мовит) и мою на церков здавна належачую к своему кгрунту поміжнующую нивку пн полковник, а мні дал одміну за Стрижем в Кривопалчевском кгрунті такую ж, а к тому веліл еще наддати мні полусмак жита. Якой нивки не для чого иншого, толко для того мусліем уступити, что трудно было мні уже болш на оной пашні засівати, поневаж скопичі, в дворі пна полковника мешкающие, там моего копу жита своїми свиня-мы стровили, да и впред бы мні од их діялася шкода.

9-ет. Для тоей ж причини и Гаврило Качанко, мужик и жител полуботковский, мусліл пну пол-ковникові своей на полчвертки уступити нивки, там же з священническою поміж знайдовавьшойся. За якую нивку взяв заміною поля од пна полковника ж за городом вдвое. А тепер (як сам же Качан-ко сознавал) міючи в трох руках поля з себе, в каждой руці по пивтреті осмачки пашні воміщаючо-го, одбувает з оног з протчими тяглимы людмы полуботковскими подданическою до двору пан-ского повинност.

Тот же Гаврило Качанко заносил нам жалобу на господара пна полковникового полуботковско-го Саву Ракгозинского, же он его власний купленный огород, к сажолці пна своего з одного берега прилеглий, одоймает и пригорожует. Який огород, же Качанков ест купленный, презентовал нам он же, Качанко, купчую од Иванихи Варвинченковой себї 1714 року данную. За пят коп ему, Качанку, помянутий огород проданный быти добровольне, выражающую. Тая ж купчая Качанкови, что ест правдивая, а не змишленная, сознавали совістно од его ж, пререченого Качанка, представленний в свідителство. Именно: Грицко Евлашенко, престарілий члвк, козак и жител полуботковский, сознал о дворицах и огородах Варвинцов двох братьов Яцка и Никона, прекладаючи річ свою так: что Яцко и Никон Варвинці мешкали там, где тепер пна полковника занят двор над ставком. А міли себї на другом боку ставка огорода, Яцко в верхіні од поля, який тепер од Стриевской пну полковнику до-стался, а Никон там же нижей над ставком к гребелці того ж ставка міл огород, которий тепер Ка-чанко держит, купивши у Ганни Иванихи Варвинченковой. А тот ставок по половині Яцко и Никон міли, який тепер на сажолку пн полковник обернул.

Левон Красік сознал, что Иван Варвинченко дал огород Никона, отца своего, Остапу, отчиму своему, за вислугу, а тот Остап по смерти жоны своей, Никонихи, матки Ивановой, подаровал знову помянутий никоновский огород по смерти Ивана, пасинка своего, жоні его Ганні Иванисі, которий огород Иваниха з сном своїм Корніем продала за пят коп Качанкам.

Послі сего людского сознатя вишереченный Качанко річ свою конфірмуючи, прекладал нам, что вербы, якие тепер над сажолкою стоят, принятие старостою полуботковским к той же сажолці, его были власние з огородом у Иванихи Варвинченковой купление. З которих верб у одной он, Качан-ко, виробыл был себї на пчолы борть и через десят літ тою бортною вербою користовал, ні од кого ніякой не узнаючи трудности и перепоны.

Твердили сее Качанково предложеие Иов Латиненко, атаман, и Панкрат Осипенко, войт з поспо-литими, перед нами будучими людмы, полуботковские.

На жалобу Гаврила Качанка, призванный господар пна полковника полуботковский Сава Ракго-зинский, в допрсі своем, для чого огород Качанков одоймал и к сажолці панской пригорожовал, сказал нам: даремне, мовит, своєю на мене жалобою Качанко турбует млстей ваших. Я ему нічого не винен, але повелінное чиню, нехай он скаржится на Стриевскую, которая продаючи свой плец и кгрунт пнові моему, завела и за сей огород, да и тепер она ж, Стриевская тое, що пнові моему в про-дажу в огородах завела, показати может. Тую прето мы господара полуботковского пна полковни-кового отвітную принявши мову, послали по Стриевскую указом рейментарским повеліваючи оной для сознатя, покол в продаж той огород пну полковнику завела?, пред нас в Полуботки стати. А так она, Стриевская, прибывши до нас, в тие слова о помянутом огороде сознавала:

Любо я за своїм бідствием непомисльное провадячи з покойним мужем моім ради болезни его безпрестанной житие, не з всім естем звістна о протчіих его, мужа моего, кгрунтах, поневаж мні в той час не до кгрунту было. Однак о сем полуботковском кгрунті добре відаю, что небожчик, муж мой, говорит мні бывало, же полуботковский плец и кгрунт купил отц его у Варвинцов, двох бра-

тов, з всім тим, на чом они живали. Же теди и огород той, о яком Качанко турбується, был варвинчевский при инном кгрунті, мужеві моему од старого Стриевского духовницею леггованный. Того ради и той огород, когда для нужди своей крайней спродаламься п̄ну полковникові з кгрунтом полуботковским купно в продаж завела, вручивши его милост п̄ну полковникові и купчій, якие даны од Варвинцов старому Стриевскому, а од старого Стриевского покойному мужеві моему при легкаціи досталися. При том презентовала нам духовницею старого Стриевского, року 1699 мсца марта 4 дня писанную, в которой о хуторі Полуботковском выражено так:

Хутор Полуботковский з полямы, з ставом и з садом лекую Снові моему Ивану. А же огородов не споминано в Дховниці, питалисмо Стриевской, для чого и огородов не приложено? Отвітствовала: что еще того часу як старий Стриевский жив был, не было там, где тепер сут огород, але сад, о котором в Дховниці выражено, який сад, когда были москалі в Полуботках, да и мы самы для отоплення хат, же не користен был, вирубали и на огород обернули містце, пенки повибивавьши. А Качанко неслухше втручается в тое містце и не на то он мiet у себе купчую од Иваниха якобы данную, але на клопот огорода никоновского Варвинцевого, якого також не надлежит мні ему попустити з тих мiр, же Иван Вавриченко, Сн Никонов, як відаєт, что отц̄ его старому Стриевскому з всім своїм плецем и кгрунтом спродалсья нічого нікому не одказуючи и не оставляючи, так того не может нікому ні давати ні продавати. Да хочай бы то помянутий Иван Остапу, отчиму моему, а Остап знову его Ивановой жоні част того огорода по казках людских и даровал, Иваниха також хочай бы Качанку на тое и давала з Сном своїм Корніем купчую, однак покойный муж мой, Стриевский, послідователно и я до того огорода ближайшого естем з тоей причины, что (як первіє намінила) уже Иван Никоново не силен нікому проданного отцем своїм старому Стриевскому кгрунту давати, прето хочай Остапу за вислугу, (як Красік сознавал) той огородец и дал Иван. Однак на тое ніт писма. Знову люб Остап Иванисі оный даровал, але на тое писменного ніт свідителства, також Иваниха, хочай продала преречоный огород Качанку, теди в Качанковой купчой жадного розмежованя покол именно той огород, а покол инший знайдуеться, не выражено и поки ему Иваниха в продажу будто завела не написано. На остаток кто тую его купчую писал и при ком именно не поставит в свідителство ні одного чл̄віка, бо не могучи чим тоей своей змишленной купчой оправдити, говорит, что всі тие люде, якие при куплі его были и дяк, писавший купчую, померли. А я покол п̄ну полковникові не спродавалась, то Качанко по той своей купчой жадного вступу через дорогу якую тепер здавна через мосток лежавшую, загородил и себі принял в той огородец, не мiл и не чинил мні препятія в заживаню оного и жил себі, як старинние люде говорят, на Калениковском плечу, до двору панского бобровицкого належитое одбуваючи послушенство. Якого Калениковского плечу ніхто у его не брал и не зачепает, з которого он тепер переселивсья на инное містце и живет, невинную панам задаючи трудност, а мні турбацію.

По сей Стриевской мові оглядалисмо помянутого огорода Никоновского, якого всего по сажалку Качанко боронит и тоей части, якої Стриевская з преречоным огородом Никоновским, не попускаючи Качанкові по его купчой в владніе, себі оную належачою, а од себе слухше быти проданную п̄ну полковникові именуєт. А так при осмотрі нашом, же Стриевская, що на словах нам первіє предложила по спорном з Качанком огороді, тое ж при будучом з нами (?) купно п̄ну Ліневичу, дозорці буровском, и многих обывателях полуботковских, на той згодившихсья, річ свою конфірмуючи, презентовала. А Качанкою (!) при доводах своїх по купчой и свідителствах вишевыраженных людских непомалу в том обстоял и претил. Прето той их обох сторон спорных об огороді завод, тут обстоятелно виписанный, до уваги звірхнійшой власти подаєтсья.

Что теж и против каждого з вишенписанных пунктов обывателей полуботковских предложенного доношения староста п̄на полковника тамошний в оправдание нам од себе принесл, тут же до віденія прилагаєтсья.

1-ію. На первый пункт, отвіт старости полуботковского такой. В тот час (мовит) як купил п̄н мой у Стриевской кгрунт полуботковский и требовал, жебы Стриевская веліла кому за тот кгрунт мене завест, призванная перед п̄на предложила тое: ест, мовит, чл̄вік прежде бывший у нас скопичем, который могл бы совершенно за кгрунт завести да живет в Карловці. Зачим, если будет ласка ваша панская, так прикажіте мні дати козака, а я по его пошлю. Якому еі прошенію п̄н не отмовивьши, веліл козака дати. И она, пославши того козака до Карловки, помянутого чл̄віка зискала его и придала мні для заведеня кгрунту. Тот т[...] чл̄вік, прозиваемый Сірий, заводячи Стриевский кгрунт, одозвалсья к мні з тим словом: «Если, мовит, схочє п̄н, то нехай и мое дворище мні к своему двору заплатит». Що я, когда донесл п[ну], теди п̄н одказал: «Если он тое продават, то нехай за відомом своих крєвних и селян полуботковских продаєт». Прето як обявилем тое панское слово преречоную скопичу, так он поехавши з Сном своїм до Чернігова, взял в дворі панском за то дворище коп десят и дал на оноє од себе доброволную, в ратушу писанную купчую, яка у п̄на моего и тепер найдуетсья.

2-до. На другой пункт. Презентовал купчую селі Полуботках при уряді тамошнем 1716 року октов[рия] 1 писанную доброволне нивку на [...]тку Ширчихою п̄нові моему проданную быти за пят коп выражаючу[ю].

3-ію. На третий пункт отвітствовал. Вакуленко (мовит) доброволне сам попустил п̄нові нивку и взял на заміну поля вдвое на Карлувці.

4-то. На четвертий пункт презентовал купчую од Ивана Сердока пр[и] уряді сілском полуботковском на нивку данную, в року 1716 писанную.

5-то. На пятый пункт отвітствовал. Правда (мовит), же Радко не хотіл свое нивки прошлых роков продавати, хочай два рази его п̄н, зискуючи перед себе, наклонял, что, же будто я принуждаючи его до продажи тоей нивки, самовластне веліл оную ровом обносит. Теди опа[...] Радко доносит: «Бо я тое чинил за позволенем п̄на Ліневича, который блгословил мні на время помянутую нивку закопати

по таком моем себі предложено, что за едною незакопанною Радковою нивкою всему огороду панскому чинилася шкода. Аже и сего літа не на[си]лием и ніяким принуждением утіснений Радко пїнові моему свою нивку в продажу попустил, нехай сам скажет чи не доброволне он [...] пїной, будучой в місті, за пят коп продал, зверх тих пяти коп пїнона, сала, соли и хлібов нїсколко себі у пїнеи випросивши. Да и купчую, якая ест у пїна моего, чи з примусу он на нивку давал от себе, нехай скажет.

6-то. На шестий пункт обявлял. Купчую при врьді сілском полуботковском писанную в року 1716, нивку на полчвертки од Свирида Николаенка проданную быти доброволне пїнові его виражающую.

7-мо. На семьй пункт. Таковую купчую при врьді сілском писанную, презентовал и прекладал, что Петру Децику ради крайней его нищеты вдвое над цену заплачено за нивку. И притом оправдался, что у вышереченных Ивана Сердюка, Свирида Николаенка и у помянутого Петра Децика в тот час уже нивки покупил, як оны обявляли свою нивку, же голодною помирают смертью. Господарам бобровицким, в дому панском тамошнем мешкавшим, ніякому Самуйлу и Россовскому да оны, господарі, не заплативши їм, на двор панский нивок ні з чим отправили и позволили будто кому хотя помянутие нивки люд заставляти, люб продати. Которих же в Полуботках не принял нихто в заставу, ни куповал, а тие нивки помеж лежат з кгрунтом пїна его, у Стривевокой купленным. Того ради якобы им нивки посплачено.

8-во. На осмый пункт прекладал, что священник неправду сказует, же будто для тоей причины власне, что скопичі панскіі своїмы свинями его жито потравили, мусл нивки к двору панскому уступити, бо он мні о той спаші нічого не споминал и не требовал з скопичов управи, а з нивкою сам одозвался и доброволне замінял при людях. За якую учинност, дано ему полусмак жита, чому и сам не загаїться.

9-тіо. На остатный пункт отвітствовал, что також и Качанко ложне доносит, же будто и он для предложенной священником причины его священнической нивці помїжной, а до панского кгрунту прилеглой, своей нивки уступил. Поневаж и Качанко жадной скарги не заносачи на скопичов и не споминаючи о спаші, а почувши, что священнику добрую заміну за нивку дано и наддано полусмак жита, одозвался з своею нивкою и замінял, взявши поля за огородом вдвое против своеї нивки.

Зачим як Качанко з священником неслушне свое о замінянных нивках чинят предложене, поневаж сами об заміну через мене пїна усиловне просили, також по своему желанию оную и одержали, так и протчие, о которых доносилем, даремне своїмы сказками турбуют мїстей ваших для того, что они по своей волі при неурожаї хлібном, пришовши до крайней біды, а не з якого примушеня и насилия по клапту поля, иншие за гроши продали. Которих, голодом помирающих в дворі панском бобровицком, и тут в Полуботках не заратовано. Иншие теж поля в заміну вдвое против своего побрали. Що чинили не для якого пїнові моему Полуботку, але для своей болшой користи и прибели, ибо хто перед тим чвертку своего мїл поля и з того служив чи козацко, чи мужицко, той з той заміною на дві чвертки взявши оног, також одбувает повинност. А мой пїн як жадной з них тепер себі не мїет услуги, так впр[ед] хотїл бы от невинной и непотребной турбаціі таковой свободен быти.

Писан року и дня вишереченного.

Александр Чуйкевич, высланный реїментарский, м[ану] р[гопрїа].

Андрїй Борзаковский, канцеляриста войсковий, м[ану] р[гопрїа].

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52826. Оригінал).

№ 4

1720, червня. – Глухів. – Лист чернігівського полковника Павла Полуботка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможный мїсці пїне гетмане, мні велце милостивый добродїю.

Хотя по многократном моем словесном доношено не безизвїстен велможност вїша о моей невыннй турбаціі от Якима Бедного, бившого мелнька моего, мні діючоїся. Который сні з доброй своей волі млын свой з грунтиком и осїдлостью, при мльні будучою, продал. Однак жебы пространіе велможности вїшой відомо було, на яком мїстцу и в чїих кгрунтах тая Самотужская гребля найдуется, где и его млын был, и хто перед владїніем отца моего в войскових приходах помол от оног отбїрал, и як отцеві моему досталося з селом Савынками и Самотужками и яким я способом оный у его, Якима Бедного, купил, тут же во всем том писменно обявляю.

Самотужская гребля на рецї Убедї близ села моего Савынок стоячая, а в грунтах моїх савынских застаючая, мїла все без давних літ двох мелньков, одного Василя Коляду, другого Василя Бедного, отца Якимового, з якої греблі от обоїх мелньков по Многогрїшного гетманствї покойный Иван Самуйлович, гетман, дві части войскового приходу на себе брал, а оны, мелньки, на третей своей части zostавали. И як тими войсковими частями з селом Савынками и Самотужками тот же гетман владїл, так тое же все и небожчиковї, отцеві моему, надал и універсалом своім утвердыл. По котором універсалу дана отцеві моему того ж часу и монаршая блаженняя и вїчностойная памяти Цря Феодора Алексїевича на все тое грамота, якую я в себе и тепер мїю. А по той монаршой грамоті и повторную їні щасливе нами владїющего монархи его царского священнїшого влїчства грамоту я получил же на тое все. А як стала зперва во владїні отца моего тая гребля Самотужская, скупил он, отцї мой, половину тоей греблі Василя Коляды, козака сотні Волинской, и так мелницкая и войсковая част стала за моїм отцем и тепер за мною ест. А Васил Бедный отцу сего турбатора моего, Якима Бедного, мелницкой части третей до своей смерти держался и помолу дві части отцеві моему и мні давал. Якая част третья мелницкая когда Якиму з братами его по смерти отческой досталася во владїніе, он тие братние частї в млині и в кгрунтах скупивши, тоєю третою частью сам владїл таким же образом, як и отцї его, отдаючи помолу дві частки мні войсковых, а потом за недоглядом

своїм опустивши и спустошивши тот млын, приехал сам доброволне до мене в Чернігов в року 1714 и объявил, же тот млын свой з ґрунтом и осідлостю міет на продажи. Которого я если бым у него не купил, то так мні говорил, намірен был продати чернцам рихловским, где и фундушовіє писма уже был запровадил. А так я, опасен будучи сусідства з чернцами рихловскими у сполной моеї греблі и у моїх ґрунтах, почалем з ним на тоє все торг чинити и сторговался он зо мною на полшоста золотых копійчаной монети. Который по том торгу з моїм посланным пошел на ратуш черніговскую и перед всім урядом доброволне признал, як ест обичай, тую свою продажу, що все и записано до книг міських черніговских и взял тамже на ратушу от моего посланного талярей сто грошей. А на сто коп остальных грошей просил у мене листу, щобым до маетности моеї Савынок к дозорци моему тамошнему дал и жебы ему, Яким, там тие сто коп отдани были и фундушовіє листи также мїл, з монастиря вышчукавши, принести. А же не всі сполне на ратушу черніговском гроши одобрал, то с такої сталося причины, что объявлялся он, Бедный, жебы на дорозі хто в него оных не вытрусил и що бы всі в том разі гроши не пропали, бо в тот час переходил полк Рожнев через Черніговский полк и многие людям на шляхах чиньлися грабительства. Такой лист по его прошению любо я ему дал, однак он, повернувшись у свой дом, ні листа того моего дозорці моему савынскому не отдал, ані фундушовых листов не принесл и дался чути в килкох тижнях перед многими людми, же он не за млын в мене сто талярей взял на ратушу черніговском, леч якобы за някий свої от дозорци моего савынского ему починенние шкоды. Прето посылаем до его того ж дозорцу моего савынского, ижебы он остаток грошей от его принял и фундушовіє листы подлуг своего слова отдал. Але он не дался обачити (?) моему посланному дозорці. А так, видячи я его непостоянство и превротности, повторе не скоро потом послалем по него другого своего слугу з таковым предложением, жебы он, оставивши свою хитляност, всеконечне зехал на малое время до мене в Чернігов, а если бы сам доброволне не поехал, то велїем хочай и насилно для того его туда прислати, чтоб мні объявил: чого ради остатка грошей не приймет и если мїет який от дозорци моего савынского обиды, жебы з ним тамже перед урядом черніговским расправьлся, а мене бы болш не зводыл. Но он от того козака, який з ним был послан в Чернігов, з дороги утюк и не видїлся зо мною. А потом, поехавши в Санкт Пітербурх на діло мелницкое, занесл на мене чолобитную сиятелнійшому барону его милост гїдну Петру Павловичу Шафірову, якую вручено его милости гїдну Федору Ивановичу Протасиеву под час бытности велможности вїшой в Санкт Пітербурху. По какой чолобытной в прошлом году 1719 чинен был перед его милостю розыск тут же в Глухові и що от дозорци моего савынского Яким Бедному по доводах слушных належало, то я як тое велїем возвратит, так и еще зверх тых остальных ста коп, ему от мене належных, обїщал десят рублей дати и коня возовика. Тим всім он, Яким Бедный, удовоствован будучи, помирился был зо мною прилюдне в Глухові на моей квартирі, а на другой день, откинувшись того примиря, рано уишел из Глухова. И когда в нїнїшном 1720-м году по Рожестве Хрстовом сиятелнійшого барона ишли вози з Понорниці в Санкт Пітербурх, при тых и он, Яким, туда ж пошел. И оттол тепер повернувшись, за принесенем от его сиятельства гїдна барона листа до велможности вїшой неслушную и неправдивую свою до мене стелет претенсию будто я его мелницю з ґрунтиком и селитбою насилно взял и во всем ограбил, в чом явная его ест неправда, ибо я от его мелницю з ґрунтом таким торгом набыл и купил як выжеїє выразилося, и на тую мою куплю з ратуша черніговского, як ест обичай, по его волной продажи млына з ґрунтом купчую урядовую мїю, якую уже объявляем велможности вїшой. На которого и моем невынном таком затурбованю жалобу мою до велможности вїшой заносючи, прошу правосудия я пнского, ижебы он, яко безсовестный турбатор, за такой свої превротности был скаран и болше бы мні не наносил жадных трудностей, поневаж дня вчорайшого и сам признался перед всім урядом тутейшим глуховским, же мні тое все продал.

Велможности вїшой велце милостивого добродїя все добра зычливый слуга его Пїрского пресвітлого влцтва Войска Запорозкого полковник черніговский Павел Полуботок.

З Глухова юня _____ року 1720».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52823. Ориґінал. Запис на окремії сторінці: «Справа пїна полковника черніговского з Бедним, тут же и лист баронский инстанциалний за Бедним»).

№ 5

1720, червня. – Глухів. – Лист гетьмана Івана Скоропадського до віце-канцлера Російської імперії Петра Шафірова.

«Черн[ігів] 1720.

Сиятелнійший и превосходителнійший барон, гсдрственный віце канцлер, гсдїне гсдїне, мой велце млстивый блгодїтелю.

Писание вашей сиятелнійшой велможности чрез Якима Бедного, мелника, з Санкт Пітербурга прошлого марта 4 до мене одправленное, получил я. В котором яко изволил ваше сиятельство по его ж, Бедного, жалобі на полковника черніговского пїна Полуботка себї занесенной, предлагати, что он, полковник, его, Якима, обидыл, мелници, кґрунта и сіножати его насилно пооднимал и без всякой заплати оным поїні владїет, дабы мні тот интерес право разсудит и принудит черніговского полковника, чтоб он отнятое возвратил и за разорение ему, Бедному, награждение учинил. Так по тому вашей сиятелнійшой велможности предложено, призывал я перед себе помянутого пїна Полуботка, полковника черніговского, который наочне з ним, Якимом Бедним, тут в Глухові правовался. А же по той контроверсі з ясных документов, од полковника черніговского презентованных, явилося тое, что преречоный Яким Бедный доброволне свой млин з кґрунтом ему, пїну полковнику, за сто десят рублей продал и тогда ж на ратушу черніговском прилюдне шестдесят рублей од его, полковника, принял, а на пятьдесят рублей, же взял у него до старости савынского, где в маетности его ж полковничой и помянутой его, Бедного, млин з кґрунтами найдуется, писмо такое, чтобы он, ста-

роста, вишенаміненное пяддесят рублей [и]ное число грошей ему, Бедному, отдал. Тилко он, Бедный, вмінивши собі взятые денги з нагороду, некоторого своего старостою савинским починенного разорения, не тилко писма полковничого оному не отдал и остатка грошей у его не взял, но и сам ні разу перед п̄ном полковником, жебы з ним о том расправитис, не явившиися потом на діло мелнищкое, в Санкт Пітербурх одехал. З тых мір любо видимо позналося, же тот Бедный напрасно вашого сиятельства особу турбовати сміл и жалобю своею его, п̄на полковника, обнесл. Однак я, почитаючи вашей сиятелищной велможности инстанцию за ним, Бедним, писменно учиненную, велілем п̄ну полковникові черніговскому еще визшою зверх помянутого контракту суммою его турбатора своего уконтентовати. На що и он, полковник, ради поважного лица вашей сиятелищной велможности охочо приставши, жебы вперед еще он, Бедный, мелник тым интерессом не труднил вашего сиятельства, опроч отданных уже шестдесяти рублей, староста, рублей, не токмо остальние пяддесят рублей в дополнение суммы тотчас умышленной отдачи, леч еще зверх оной (хочай у нас не водитьсь) Бедному наддати ему ж и тым уже его уконтентовати как он Бедный, з братами на том перестал и з полковником погодившиися, вічне его квітовал, же не міет вперед жадной с тем вчинати турбацию якую згоду и писмом утвердил и купчую на кгрунта дал за своею рукою. Обявляю вашему сиятельству его же при сем блгосклонному аффектові и всегдашней полицаяся м̄стиви, будучи вашей сиятелищной велможности зычливый

З Глухова юня__ року 1720».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52824. Чернетка).

№ 6

1723, липня 10 (червня 29). – Чернігів. – «Доношение» Ганни Полуботок генеральним осавулу Василю Жураківському і бунчужному Якову Лизогубу.

«М̄сці панове старшина войсковая енералная, мні велце м̄сцівые панове и блгодітелі.

Відаючи в. м. м. панства всегда не без затруднения войсковыми забавами время, хотя сим моім писанием весьма лишила бым оных затруднити, но обходящие затійки к тому мене понуждают. А то такіи же подданный наш любецкий называющийся Бубелник, который на старосту любецкого в коллегіи малороссийской чинил доношение, повернувшись з Глухова в Любеч, не толко сам ругательными словами пана моего поносит бублічне (*описка, має бути «публічне» – Ю.М., І.Т.*), но еще до того самовольства и других тамошних подбивает міщан, з тим своей річи объяснением, что тотчас и старостиха любецкая будет в колодки забита и попроважена в Глухов. Которому Бубелнику яким бы образом лживые заградити уста, совітного в. м. м. панства себѣ велце прошу наставления. А если возможно в коллегіи малороссийской кому надлежит предложит, дабы помененного бунтовника Бубелника зсылно зараз в Глухов и поты там задержано, ним з старостою любецким окончится діло, аза либы через тое от его болш нас досады и укоризны не заходячи оминули, що тяжко и незносно от своего подданого терпіти. Також поп любецкий Гаврило знать по инстинкту его ж, Бубелниковом, ніякуюс свою на п̄на моего составил жалобу в малороссийскую коллегію. З якою помененного попа г̄дін коммендант тутейший якобы на то з коллегіи малороссийской імючи указ, а согласяс з пресоожним (?) пастирем его милостю черніговским уже и вып[ра?]вили в Глухов если бы теды по той поповской жалобі его превосходительство г̄дін бригадир и малороссийской коллегіи президент тепер міл, що начинати. Покорне в. м. мс. пнство прошу его превосходительству, жебы без начатку жадного отставлено было тое до поворота пана моего в чом всем вышевыраженном неотмовной в. м. мс. панства ласкавости учинности блгонадежне будучи, их же мя доброго вовірюи приятній есм.

В. м. мс. пнства всего добра желающая и до услуг поволная Анна Романовна Павлова Полуботковая полковниковая черніговская.

З Чернігова июня 29 д. року 1723».

Адреса: «Великого г̄дря нашего его императорского прстлого вл̄чства Войска Запорожского их милостем пану Василю Жураківскому, асаулови енералному, и пану Якову Лизогубу, бунчужному енералному, на сей час Малороссиєю правящим, мні велце м̄сцівим паном и блгодітелем».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 528321. Оригінал. Запис зверху документа: «Получено юля 3 д. року 1723»).

№ 7

1725, листопада 9 (жовтня 29). – Чолобитна Мовші Маюровича.

«Всепресвітлішшая державнішшая императрица и самодержица всероссийская Екатерина Алексіевна, г̄дряя всемилостивішшая.

Бет челом Мовша, жид, на Андрея и Якова, Полоботковых детей, а в чем мое чолобитте, тому слідуют пункта.

1.

В прошлом 1711-м году одержал оренту за границею в Полщи в п̄на Антония Триполского, Чикалевичской волости, шесть сел, на которие міл контракт такий, поким я сам схочу. А ежели б не похотіл на той орентді биты, то повинен такого ж поставити як сам чл̄віка.

2.

В 1720-м году когда я закупил в покойного п̄на Полуботка рудню Росудовскую со всіми до ей належатиими селами, як в контракті виражено, и такий отримал от пана Полуботка контракт под такою кріпостою, же не можна мене от тоей рудні нікому отдавити, поким я сам и (!) схочу арендовати. И я, фундуячись на такий силний контракт, и не могл издержати двох орентд, мусіл винайти на тамтобочную аренду жида и так покинул для оплаченя рати на людях долгу моего на восімдесять рублей.

3.

А когда я хотіл їхати на тую рудню, то в тую пору дал міні пн Полуботок, п'ятнадцят подвод для перевезення моеї худоби в тую рудню. И я там як стал жити, то едино на его панское слово, а другое на так крипкий контракт дуфачочи, стал там будоватись. Которое строение будинку коштует мене пятьдесят рублей, як в реестри покажется.

4.

Я, живучи там на рудні чрез п'ят літ и повсякгодно оплачивав рату настоящую, настоящую, на которие и квити маю и видения мні в том не било, що я маю оттол отдален бити и яко господар там живучи, построїв вьнов рудню в прошлом 724 году, которая коштует мене роботзноу и ратою семьдесят рублей. Да в том же году и жита засіяв осмачок чотири. С которого б могло бити коп на шістьдесят или на болш. Также и сего 725 году посіяв ярого, котрого могло бить коп на двадцят. Которое то посіво зімное и літное пропало за приказом панов Полуботков нежатоє.

5.

А когда по отписі оние Полуботки взяли во владіние свої маетности, зараз приїхавши в Чернігов без всякой испитики, отобравши от мене рату и вслїд прислали вказ, жеби я отдален бил от рудні и от худоби и зверх того по вказу их держано мене за караулом в чом я не знаю за що и я поїхав сюда, до Глухова, а Шкура, рудник, попередивши мене и тут, взявши писмо такое до старости, жеби мене покріпчайше держали за караулом.

6.

А в другий раз приїхав (!) я до Глухова с чолобиттем на старосту и рудника до их, панов Полуботков, и не заставши их тут, муслі дат доношение в войсковую енералную канцелярию на их, панов Полуботков. По котором доношеніи изискан бил пн як (!) Яков Полуботок и отвітствовал за старосту и насиліем мене послал до Михайловки до пна Андрея, брата своего, о справедливост просити на старосту, а сам не хотіл судити. На которой дорозі стала мні на худобі от разбойников на сто двадцят рублей, да так же мало и здоровья не вкончив.

7.

А когда я повернулся от Михайловки из листом таким (при малом здоровю от разбойников), чтоб мні пн Яков в Чернігові за будовлю, да так же за всі припаси рудницкие пополнил и я стал доправляться в пна Якова свої грошей. Но он не тилко не дал, але еще мало ослоном не вдарил мене в дому своем прилюдне. И я, боячис того, муслі и с тим рудником пред людьми погодитис, и вступил своїх денег, належащих за причину и припаси, за работизну челядницкую грабелной и кузенно пятьдесят рублей, которого я подлог контракту мні данного неповинен своїми денгами платиты. В чом мні так долго неоплаченном от рудника и от их пнов Полуботков великая обіда, разорение крайнее чинитсья.

Прошу вашего величества о сем моем челобиттю учинит рішение. В сем 725 году в мсці октоврия 29 дня.

(далі йде підпис єврейським алфавітом – Ю.М., І.Т.)

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52867. Оригінал. Запис на початку документу: «Под[ана] 9bris 4 д. року 1725»).

№ 8

1725 р. – Глухів. – Чолобитна Мовші Маюровича.

«Всепресвітлійшая державнійшая императрица и самодержица всероссийская Екатерина Алексіевна, гдѣрня всемилостивійшая.

Бет челом Мовша Маюрович, жид, на Грицка Рожовця, старосту Полоботкова, жителя любецко-го полку Черніговского, а в чем мое чоломбитя, то слідуют пункта.

1.

Будучи мні за границею в пна Антония Триполского, подкоморного киевского, в селі Чикаловици (нині – неіснуюче внаслідок Чорнобильської катастрофи село Гомельського р-ну Білорусі – Ю.М., І.Т.) чрез девет літ, а, узнавши мене, покойний его млсть пн Полуботок в во всем справного так теж до рудень искусного, заволал мене на аренду до двох руден (и приданних к тим рудняним речей, як в контракті виражено есть) и на своїх подводах сискал весь набиток мой туда до руден, да в том же контракті виражено, жеби мене от тих руден не отдаляти поким ся я сам схочу, так же греблі и кузні их подданими направлени бивали би когда попсуються.

2.

А стал я в покойного его млсти пна Павла Полуботка, бившого полковника чернігов[ского] в 72-м (!) году мсці априля 17 дня на той оренді и жил чрез тие шест літ аж до сего 725 года и маю чрез чтири года квитаціі мні даніи, а за сей пятый год не маю чрез тое, что их двори и маетности би-ли в отписі. Еднак же тая сума, як в контракті виражена, и за сей пятый год вся сполна при моеї печати в Чернігові в цркви Спаской лежит за повелением Андрея Полуботка, а одобранием полковника наказного черніговского и оконома.

3.

А в сем 725 году, когда состоялся блженной и вічної достойной памяти его императорского величества указ таковой, жеби арестантов (...) * свободит всіх, так теж отписние маетности и всі надлежащие речи ко владелцем воспят возвратить. И в тот час, будучи Андрей Полуботок отпушен спод ареста из Глухова, а приехавши в Чернігов в мсці априлі первих числ, и я дочувшися пришов до его з ралцем а(...) * зговору, стал я питатис о своем битю на тих руднях якби мні там бит. Так оний пн Андрей сказал, же на отцевском контракті жил, абиес суму вистатчал, а спустивши недель дві, того априля двадцят второго дня, заслал указ таковой, жеби я всего и за (?) ден не вибирал подлог того, что иному руднику в аренду подал рудни.

4.

И я, получивши таковой указ, что не повелевает пн Андрей Полуботок мні нічого видидати (!) так написанного, же всего би ви(...) *видав и зараз принявши вказ, поїхав в Чернігов и презентовав в полковой канцелярії и пред самим полковником, где по презенції моеї зараз и призвано его, Полуботка Андрея, подлог отвітствия, а же он мовил так: «же я того неизвістен и не веліл того чинити. А напотим пред полковником подлог свого вказу так мовил: «же я прикажу старостам, жеби мене ні в чом не турбовано, а мой кошт ввес награжден бил по рудницком разсуждению».

5.

По отезді пна Андрея Полуботка в Глухов чили в Суми (?) и оний Грицко Рожовец, взявши у Хведора крупцию (?) и поехавши на рудню и зобрав рудников посторонних, и велів допрошиват ведлуг пнского росказу. И по расуждению рудников, тій ж рудники по своему их статтю не веліл (?) старості давати Шкурі тих руден, поким ся мні денги не уплатить за вшелякую причину до тих руден надлежащие. А всего того мого кошту полтори тисячи (як в реестре покажет, бо той же Грицко, не уважаючи на панский приказ и на тое, як я впервые принимал тие рудні, доти мні не дано их до рук, поким ся я уплатил прежде бившому руднику денги. А тие денги отбирал Лигивеч за всі прич[ни] надлежащие до рудні и записани в книгах пнских, так теж и на разсуждение оних рудников, несмотря нічого, мні не казал дати.

6.

Той же Грицко самовольствием своїм приказал тому ж руднику мою жену и діти в субботу вигнати из моїх будинков и от всіх набитков моїх отдалити вовся, чого не відаю для чого. А в тих моїх набитках интрати коштует полтори тисячи золотих як в реестру покажется, а звлаща а звлаща (*це слово написано двічі – Ю.М., І.Т.*) без битности моеї тое разорение учинил оний староста. Бо сподіваючися пна тут, в Глухові, шестая неделя як застаю, а там би жена моя из дітми по селам волочилас, когда би не его мліст пан полковник под петенцію (?) свою взял.

7.

И я так бивие на тих руднях и не опускаючи жадной причины, так теж и челяди за приймуючи, запозичил в розних людей шестьсот золотих восімдесят золотих, а по росказаню Грицка Рожовця, же не велі[в] новому руднику мні нічого плати[ти], теди и я тепер не маю чим уплатити своего дому.

Прошу вашего императорского величества да повелит вказом из войсковой енеральной канцелярії по оною Грицка Рожовця послать и сискать сюда пред суд войсковий и допросить по какой он мере сам ли от себя или от пна власть таковую себі приписуя и не веліл мні тих денег платити, мною роненные тому руднику три тысячи, а по допросі учинит рішение безволокитно.

(*далі йде підпис єврейським алфавитом – Ю.М., І.Т.*)

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52855. Оригінал. Запис на початку документу: «Подана июня 7 д. року 1725»(?).

№ 9

1725, вересня 21(10). – Глухів. – Допит свідків по справі Мовши Маюровича.

«Року 1725 мсця септевр[а] 10. Против чолобитной Мовши Маюровича, жида, допрошуван был Юрко Карачон, димер рудницкий, а в допросі своем сказал, что ввечері перед стим Василием прислал жид Маюрович до него другого жида Рабія, приказуючи, чтоб зараз пускал в рудні дути и он отказал, же тепер празник и уголля не маш руду перепускат, а на завтрешний днь, когда навозив он, жид, уголля, в тот час перед обідом пустив дути он, Карачон, раз до вечера, а другий раз против ночи, а в третее на другий днь так же пускав дути. А послі роботи вигребши осод и загасивши, пошол вечерати, а по вечері пришовши в кузню, люг спати и уже о півнях пришол до нас члвік Самойло Павлов и стал будит, казуючи: «Уставай! Кузня горит». И он, схопившись, побіг в хату и взял горцок на тушене тоей кузні. И поки збіглис люде, меньшая половина тоей кузні згоріла и утошили еї. Которая и тепер не направлена, тилко міхи жид направив да стін дві перекидав и за тое ему, Карачону, утрутив жид сім золотих за рубку.

Самусь, Павлов сн, в допросі своем сказал, что жид Маюрович не запрещав товару пасти в бору и не чул от него об том нічого и не послав он в бор своего товару пасти. А як згоріли жидови роботи в том бору от пожара, того ж не відает, а хто тот пожар пускав, того не знает. А кузня як загорілас так же не знает, тилко постерегши сестра его, вийшовши на двор вночи, що кузня горит, стала будит его и он, схопишис, так Карачуна, в той кузні спячого, збудив, яко и людей и утушили тую кузню.

Дмитро Чумачок в допросі своем сознал, что була одна коза его з козелям в бору, где работы жидови погоріли и его сн пас, тилко ж не клав огню сн его, але от пожара згоріли работы жидови, а кто тот пожар пускав, того не знает, бо не тилко в тот бор рудницкий товар ходит, але и з околичних сел, имено губ(...)*, неданчицких и протчие товари ходят в тот бор.

Федор Шкура в допросі своем сказал, что Мовши Маюровичу, жиду, по свідательству рудников и по росказаню пна Якова Полуботка, все сполна так за челяд, которие винни були ему, Маюровичу, як и за рудню и в него будучие вещи тысячу осмдесят три зол. и шагов пят заплатил же о том квітаціі ж за рукою его, жида, являют».

* * *

«Року 1725 мсця септевр. 10.

Против чоломбитя Мовши Маюровича, жида допрошуван был Федор Шкура, рудник, а в допросі своем сказал, что ему, жиду, по свідательству протчих рудников и по росказаню пна Якова Полуботка уплатил все сполна, так за челяд которіи були винни ему, жиду, яко и за рудню и в него бу-

дучие вещи тысячу осмдесят три золотих и шагов пят заплатил же. О чом данние Шкурі квітації за рукою его, жида, являют.

Мовша Маюрович, жид, в улику сказал, что сут реестра у Комаровского, старости довжицкого, и Деренцовского, писара роіского, которіи розисковали об том и были при згоді, же приходится ему от Шкури еще за рудню триста пятдесят золотих по оних реестрах неуплаченных, опроч обліга данного ему, жиду, от Тишка Почупала, челядника рудницкого.

Юрко Карачон, димер рудницкий, в допросі своем сказал, что ввечері пред стим Василием при-слал жид Маюрович до него другого жида, Рабія, приказуючи, жебы зараз пускат в рудні дуги и он отказал, же тепер празник и уголля не маш руду же пускат, а на завтрашний днь, когда навозив он, жид, уголля в тот час перед обідом, пустив дуги он, Карачон раз до вечера, а вдругое против ночи, втретее на другий днь также пускав дуги. А послі роботи выгребши огонь и загасивши, пошел вечера-ти, а по вечері пришовши в кузню, люг спати и уже о півнях пришол до него члвік Самойло Пав-лов и стал будит сказуючи, «Уставай, кузня горит» и он схопивши, побіг в хату и взял горщок на тушене тоей кузні и покол збіглись люде, чимало оной кузні згоріло и утушили еі. Которая и тепер не направлена, тилко міхи жид направив. И за то, ему, Карачону витруттив жид сім золотих за рубку.

Против сего в улику жид сказал, что он в хаті спав, як кузня загорілас, а не в кузні. Чому и сам он, Карачон, сознался пред пном Яковом Полуботком и в той кузні перше почали горіти міхи зи споду от печи, а не зверху, которих міхов дошки погорілие и сподние и тепер сут для доказателства.

Самусь, Павлов сн, в допросі своем сказал, же жид Маюрович не запрещав ему товару пасти в бору и не чул об том нічого и не послав он в бор своего товару пасти. А як згоріли жидови работи в том бору от пожара, того не відаєт, а хто тот пожар пускав, того не знаєт, а кузня як загорілас, так-же не знаєт. Тилко постерегши сестра его, вийшовши на двор вночи, що кузня горит, стала будит его. И он, схопивши, так Карачона в той кузні спячого збудив, яко и людеи и утушили оную кузню, которая была зверху загорілас.

Дмитро Чумачок в допросі своем сказал, что була одна коза его з козеням в бору, где работи жи-дови погоріли, и его сн пас, тилко ж не клав он его ж огню в бору. Але от пожара згоріли работи жидови, а хто тот пожар пускав, того не знаєт, бо не тилко в тот бор товар рудницкий ходит, але й околичних сел, именно губицкий, неданчицкий и протчие товари ходят в тот бор.

Иван Хвиц, Юзко Хвиц и Янко Лях сознали, что оны не відают як жидови работи погоріли в бо-ру, а товару своего не гонили пасти в тот бор их діти и не клали огню в оном бору, а знают, же от пожара згоріли работи. А хто пустив пожар не відают, бо многие з околичних сел туда гонят в тот бор товар пасти.

Михайло Ковзкий в допросі своем сказал, что ходил товар его в том бору. Тилко ж не на том бо-ку, где работи жидови погоріли, которіи от пожара загорілис, а хто пустив пожар не знаєт.

(IP НБУВ. Ф. І. Спр. 52860 і 52861. Оригінал. Через весь текст розтягнуто напис: «К сим допросам по прошенію сих людеи я, Стефан Яновский, руку приложил», а також під словами Мовши Маюровича підписи на івриті).

№ 10

1727, червня 21(10). – Михайлівка. – «Доношение» Андрія Полуботка до ГВК.

«В войсковую енералную канцелярию.

Доношение.

Получил я указ з войсковой енеральной канцелярії, дабим отвітствовал доношением на чоломби-те, поданное на мене от бившаго рудника моего Мовши Маюровича, жида. По которому отвітст-вую: невинне войсковую енералную канцелярию потрудил жид Мовша своїм челомбитем, подан-ним на имя ея влчства гсдрині императриці на мене в том, якобы покойний отц мой зисковал его з заграниці до своїх рудень и вручал ему рудні, поки сам схоче держат. Не било тоей нужди отцви покойному, чтобы за ним посилат за границу, на що и писанія не покажет ні послаючихся по его и к чому его затыгане. Вшак он не показал з своего бития при рудях ніякого своего майстерства лу-тшого над прежде бивших рудников, але и овшем учинил разорение в заводах руденних наших. Ко-торого ради разорения приказал ему уступить яко з своего власного доброго, даби и до остатку не разорил рудні и вручилем иному руднику, не хотячи ему своего доброго попустит в спустошенне. Однак при зданню рудні от его, Мовши, новому руднику, Федору Шкурі, приказалем старості лю-бецкому зехат и просит з собою посторонних рудников для признатя, як по их обикновению чинит-ся отдача от рудника другому руднику. Потому староста любецкий, зискавши чужосторонних руд-ников, ездил на рудні моі, и як сознали они, так отправил Мовшу. А в том от мене приказу не било, чтобы плачено руднику жиду полторы тысячи, бо ему платитис за тоє нізачо, что мое доброе попус-тошил, яко то рудню Верчецкую по половині спалил и греблю опустил и людеи, при рудні застаю-чих, позакабалал, як о том пространно старост моіх, писанный в Глухов ко мні, опіваєт лист. Которий презентоваєт будет брат мой (Андрій – Ю.М., І.Т.), нні обрїтаючийся у Глухові. А и самого стар-осту любецкого прислалбим к отвітствию, тилко тепер занят ділом у черніговского гсдна полков-ника, репорти по указу коллегіи Малой Россіи з протчими старостами нашими справляет. И сие мое в отвіт доношение отправляя, всепокорственне прошу, да блговолит войсковая енералная канцеля-рия своею важностю жида Мовшу поскромит, чтобы он напрасно не плутал и упором не интересо-вался к рудням ибю всяк силен есть в своих добрах, кому похотіть их попустить в заарендованне.

К сему доношению руку приложил Андрей Полуботок.

Михайловка июня 10 року 1727».

(IP НБУВ. Ф. І. Спр. 52856. Оригінал).

№ 11

1727 р. – «Доношение» любецкого старости Григория Рожовца до ГВК.

«В войсковую генеральную канцелярию отвітное
Доношение.

Мовша Маиорович, жид, подал на мене, нижей именованного, в оную канцелярию доношение, в котором выразил, что я будто не по указу своїх пнов его худобу арештовал в рудні при отбираню у его, жида, рудні и не велів платежу руднику чинити, ні жадану причину и будто за моею причиною и не учинностю ему сатисфакції, когда он, жид, поехал в Михайловку до пна Андрея Полуботка, пана моего, искат управи. В той дорозі его разбойники розбили и так на субстанції, яко и на здоровю его увічили. На что я отвітствую. Я его добр и худоби в рудні жадной не арештовал и жебы рудник ему платежу не платил, я того не приказувал и что его разбойники на дорозі розбили и увічили, когда он їздил в Михайловку до пана моего, в том моей жадной причини ніт и ни в чом моей вини не найдуется. Только то едино сказую, что син его, Мовшин, просив нас обще из старостою довжицким Коморовским, жебы ми позволили ему якую комору занят для поклажи худоби их, покамис они до Ріпок зовсім перевезутся. И ми ему по прошению его хочай и дві комори занят позволили и добре свое, понеже ні в чом било незачепно ж, скласти не притили. А когда рудник Шкура міл платит за руду и за другие рудничские причини по присуду и шацунку посторонних рудников жиду Мовши, але Мовша, ставши при впори, тим не контентовался и требувал, аби впрод Шкура платился за челяд подлут корбов (?) его у претенсії положеных числом осмсот сорок, якая его, жида, на челяди претензия з великим протчим рудникам удивлением стала. Зачим, не могучи их сами собою обох сторон помирковати, писалисмо лист до пнов своїх в Глухов и ім самим туда ж їхат казали, жеби там панове, з листа того порозумівшис, рудні тримат Мовши ли чили Шкури повеліли. И на писаний тот лист покамис ризолюція от пнов моих учинилас, в оних руднях на двор до времени веліли робиты. А як резолюція по том листу к нам пришла, жебы рудні Шкури в завідоване поручит, а жиду в платежу, что надлежало по порухунку, учинит сатисфакцію. Тилько ж, же жид в ту пору невідомо где їздил, а к нам не являлся, затим без бытности его самого помиркованя чинит было трудно.

К сему отвітному доношению Григорий Рожовец, староста любецкий руку приложил». (ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52857. Оригінал).

№ 12

1728 р. (?). – Скарга Ганни Войцехович (урожденной Полуботок) гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мїцвий пне гетмане, мні всемлстивїйший пне патроне и великий добродію.

При восписанїи нижайшого моего поважной ясневелможности вїшой особи уклону всепокорнїше ясневелможности вїшой доношу, что без бытности моей в домі моем присланный от гїпдна генерала лейтенанта графа Дукляса подпрапорщик, з которим определенный значковий полку Ніжинского товариш Григорий Кубраковский з указом в полк Черніговский для выбора півчих, взяли сна моего, к співанию неспособного, насилно. Того ради при обятїи ног рейментарских всепокорнїше прошу, чтоб по своем високом панском на дом мой (которий под свою панскую принял протекцію) призрїнію млстиво ясневелможност вша соблагоизволил висоцеповажним рейментарским писанием до его сиятельства заслат инстанцію, дабы сна моего яко в півчие незгодного приказал отпустит в дом мой и впрод бы не бывало таких нападений домові моему разорений, ибо до сего еще не было образа, чтоб по заслужоних домах насилно бігаючи дітей брати кром моего бідного домишку. О якую учинност сторично ясневелможности вїшой прошу.

Вїшой ясневелможности, моего премлстивїйшого пна патрона и добродія всенижайшая раба Анна Полуботковна Петрова Войцеховичова».

Адреса: «Ея императорского величества Войска Запорожского обоїх сторон Дніпра гетману ясневелможному его млсти пну Данилу Апостолу, моему вашой премлстивїйшому пну патрону и великому добродіеві всепокорственню».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52827. Тогочасна копія).

№ 13

1731, не пізніше серпня 23(12). – Глухів (?). –

Скарга Якова Полуботка гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мїцї пне гетмане и кавалер, премлстивїйший мні пане патроне и добродію.

Сего 1731 года августа 12 дня бил послан високоповажнїй рейментарский ясневелможности вашей указ по челобытїю моем до пна Андрея Миклашевского, дабы он, пн Миклашевский, доводячи еся мні от пнеи сожителници своей и от пасинка своего пна Василия Жураковского денги четириста рублиов, уплатил мні. Який рейментарский ясневелможности вашей указ он, пн Андрей Миклашевский, получа, не учинил по оному исполнению, ибо не уплативши мні виш означенных четирых сот рублиов денег, писал ко мні писмом своім, извїняя себе от уплатки тіх денег, представляючи якобы он пасинка своего добрами ніякими не владіет, а искат мні оних четирых сот рублиов денег моїх переказует на сожителници своей и на пасинку своем. Пасинок же его, пна Миклашевского, в его, пна Миклашевского, опеці содержится и сам за малолітствием своім добрами, себі належними, еще не владіет, але родителница его, пні Миклашевская, всіми добрами первого мужа своего покойного пна Андрея Жураковского себі и снові своему пну Василию Жураковскому належними, владіет. Чого ради припадая к ногам пнским ясневелможности вїшой, всепопокорственню вїшой ясневелможности прошу приказат свой високоповажнїй рейментарский повторителный до пна Андрея Миклашевского послат указ, дабы доводячи еся мні от сожителници своей и от пасинка своего денги четириста рублиов мні без отлагателства отдал, ибо упоминаяся я многажди от многих в пна Микла-

шевського і в пней сожителниці его виш означених моїх чотирехсот рублиов денег, мні от пней Миклашевской належных, і не получаю отдачи, немалый поношу убиток.

Вішой пінской ясневелможности, премлстивішого моего пана патрона і добродія найнижайший слуга Яков Полуботок».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52853. Оригінал, особисто підписаний Яковом Полуботком).

№ 14

1732, не пізніше травня 15(4). – Глухів (?). –

Скарга Якова Полуботка гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мїці пне гетмане і кавалер, мні премилостивіший пне патроне і добродію.

Високоповажние рейментарские ясневелможности вашей указы четверократно были посланы до пна Андрея Миклашевского, бунчукового товариша, о отдачи мні денег чотирох сот рублиов, доводячиєся мні от пнеи сожителниці его і пасника его пна Василия Жораковского. По яковим ясневелможности вашей указам і по сию пору исполнение не учинено, ибо пні Миклашевская з пном своїм пном Василием Жораковским власних денег моїх, мні от их доводячиєся, не отдали і отдават не хотят, представляя якобы еще крайнего между собою з пном Яковом Жораковским не учинили розділення. А прошлого 1731 году по прошению пней Андріевої Миклашевской і сна еї, пна Василия Жораковского указом ясневелможности вашей между имы і пном Яковом Жораковским пн Иосиф Тарасович, бунчуковий товариш, і пн Игнатий Сахновский, обозний полковий черніговский, розділение учинили і взаємніє пн Яков Жораковский з пном Василием Жораковским розділочніє еден другому подавали писма. А сего 1732 году генвара 18 числа рейментарский ясневелможности вішой універсал пну Василию Жораковскому на владніє отданих ему от дядка его, пна Якова Жораковского, добр видан і так розділочних между пном Яковом і пном Василием Жораковскими писем як више означенного рейментарского ясневелможности вашей данного пну Василию Жораковскому універсалу точній копії в войсковой енеральной канцелярії іміються. Чего ради всепокорственнійше ясневелможности вашей прошу приказат кому пристойно тих розділочних между пном Яковом і пном Василием Жораковскими сочинившихся писем разсмотріт, а по разсмотрению денги, мні надлежащие чотиреста рублей от пней Андріевої Миклашевской і сна еї пна Василия Жораковского приказат отдать, ибо чрез многие времена удержанием таких моїх денег немалую поношу обиду.

Ясневелможности вашей премлстивішого пна патрона і добродія найнижайший слуга Яков Полуботок».

На звороті резолюція: «1732 году мая 4 д. сию супліку приказал ясневелможный его мїст пн гетман і кавалер асаулам войсковим енеральним і нам, Ивану Мануловичу і Федору Лисенку, вручит, чтоб оны подлєнных писем розділочних между бунчуковим товаришем пном Яковом Жораковским і братаничем его Василием Жораковским же к універсалу оному пну Василию Жораковскому на владніє маєтности і ґрунтов данного разсмотрів, а по разсмотрению кому доведеться долг пну Якову Полуботку 400 рублей уплатити, его ясневелможности доложили. По приказу ясневелможного подписал войсковый енеральный писар Михайло Турковский».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52849. Оригінал, особисто підписаний Яковом Полуботком. Запис зверху документа: «Подана 4 мая 1732 року. Записав в книгу, отдат в повіт»).

№ 15

1732, не пізніше травня 22(11). – Глухів (?). –

Скарга Якова Полуботка гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мїці пне гетмане і кавалер, премилостивіший мні пане патроне і едионадежнійший добродію.

Пн Яков Лукьянович Жураковский, швагер мой, доводячиєся на ему моїх власных денег чотирох сот рублиов, не хотячи мні уплачовати і уводячи мене чрез немалое время, хотя многие к отдачи мні тых моїх денег чотирох сот рублиов означал сроки, однак і поїні оных мні не отдал. А і тепер за приездом его, пна Якова Жураковского в Глухов о отдачу виш наміненных моїх денег чотирох сот рублиов в его, пна Якова Жураковского, когда упоминаемєся, то мні учинил отвітствие таковое, же весма уплачоват тїх должных мні от его чотирох сот рублиов денег не хочет. Чего ради всепокорственно прошу вашей панской ясневелможности рейментарским своїм високоповажным указом ему, пну Якову Жураковскому, тепер в Глухові зостаючому, приказат, дабы он власніє мої виш означенніє денги, на нем зависаючіє, без продолженія мні отдал.

Ясневелможности вашей, моего премилостивішого пана патрона і едионадежнійшого добродія найнижайший слуга Яков Полуботок».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52852. Оригінал, особисто підписаний Яковом Полуботком).

№ 16

1732, до грудня 9 (листопада 28). –

Скарга Якова Полуботка гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мїці пане гетмане і кавалер, мні премилостивіший пне патроне і добродію.

Високоповажние рейментарские ясневелможности вашей указы четверократно бунчуковий товариш пн Семен Лизогуб і другие сторонніє поміщики в власних деревнях моїх, умерших діду і отцу моему високомонаршими жалованными грамотами во вічне владніє утвержденных, поскуповувавши маліє частки ґрунтов в козаков, поміжних мні, в моих же деревнях живучих, свое так распространили владніє, привлащаючи себї к той куплі і власніє мої ґрунта, что мні і подданим моим немалое чинится утїснение, обида і крайное разорение, ибо в власних моих ґрунтах чинят самовласт-

но грабительства и подданных моих прибывают тяжким боем. А и тепер тот же пн Семен Лизогуб и другие сторонние поміщики в моих же деревнях скупают козачие и подданические грунты, от чего немалое мні и подданим моим чинятся обиди и разорения. А понеже многие владілци получили себе милостивійший рейментарский велможности вшой таковой височайший респект, что в их маетностях кромі их самих ніхто не важился посторонний скуповуват козачих и иных грунтов, но всяк владілец близший в своей маетности ест откупити грунта, нежели хто с посторонних, даби от того не происходили обиди и затруднения напрасные. Того ради и я дерзаю при обятіи ног панских ясневелможности вшой милостивійшого панского ясневелможности вшой просит респекту, даби мні высокоповажний рейментарский ясневелможности вшой бил видан указ, чтоб в маетностях моіх ніхто посторонний не скуповал грунта, а покупившие грунта в маетностях моих для того моего озлобления, таковую свою сумму денег, якую они за грунта в маетностях моих ими купление, подавали, принявши от мене мні би оных грунтов в маетностях моих, ими скупленних, уступили, даби я и подданные моі скуплением грунтов в маетностях моих от посторонних поміщиков не поносили обиди и не пришли бы в крайное разорение. О який височайший рейментарский ясневелможности вшой респект всенайпокорнійше ясневелможности вшой панской прошу

Вашой панской ясневелможности премлстивійшого моего пана патрона и единонадежнійшого добродія найнижайший слуга Яков Полуботок».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52819. Оригінал. Запис зверху документа: «Подана д 4 мая 1732 року. Записав в книгу, отдад в повіте». Інший список цього документа, який майже не відрізняється від наведеного, зберігається там же під № 52854).

№ 17

1732, до грудня 9 (листопада 28). –

Скарга Якова Полуботка гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мсці пне гетмане и кавалер, мой премлстивійший мой пне патроне и единонадежній добродію.

Бунчуковий товариш пн Семен Лизогуб и другие сторонние поміщики в власних деревнях моіх, умерших діду и отцу моему висококомонаршими жалованными грамотами во вічне владіние утвежденних, поскуповувавши маліе частки грунтов в козаков, поміжних мні, в моих же деревнях живучих, свое так распространили владіние, привлащаючи себі к той куплі и власные моі грунта, что мні и подданим моим немалое чинится утіснение, обида и крайное разорение, ибо в власних моіх грун-тах чинят самовластно грабительства и подданных моіх прибывают тяжким боем. А и тепер тот же пн Семен Лизогуб и другие сторонние поміщики в моіх же деревнях скупают козачие и подданические грунты, от чего немалое мні и подданим моим чинятся обиди и разорения. А понеже многие владілци получили себе милостивійший рейментарский велможности вшой таковой височайший респект, что в их маетностях кромі их самих ніхто не важился посторонний скуповуват козачих и иных грунтов, но всяк владілец близший в своей маетности ест откупити грунта, нежели хто с посторонних, даби от того не происходили обиди и затруднения напрасные. Того ради и я дерзаю при обятіи ног панских ясневелможности вшой милостивійшого панского ясневелможности вшой просит респекту, даби мні высокоповажний рейментарский ясневелможности вшой бил видан указ, чтоб в маетностях моіх ніхто посторонний не скуповал грунта, а покупившие грунта в маетностях моих для того моего озлобления, таковую свою сумму денег, якую они за грунта в маетностях моих ими купление, подавали, принявши от мене мні би оных грунтов в маетностях моих, ими скупленних, уступили, даби я и подданные моі скуплением грунтов в маетностях моих от посторонних поміщиков не поносили обиди и не пришли бы в крайное разорение. О який височайший рейментарский ясневелможности вшой респект всенайпокорнійше ясневелможности вшой панской прошу.

Вашой панской ясневелможности премлстивійшого моего пана патрона и единонадежнійшого добродія найнижайший слуга Яков Полуботок п.р.»

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52854. Оригінал. Запис зверху документа: «Подана д 28 9бра (тобто, новембра – Ю.М., І.Т.) 1732 року. Записав в книгу, доложит»).

№ 18

1732, не пізніше травня 22(11). – Глухів (?). –

Скарга Василя Жураківського гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мсці пне гетмане и кавалер, мой премилостивійший патроне и великий добродію.

Прошлых 1730-го и 1731-го годов супликовал я до ясневелможности вашей о движимых и недвижимых иміниях по покойных діду моему Лукяну Жураковскому, полковнику ніжинском, и жені его, а моей бабці Анні Апостоловні, оставшихся, а равно на дядка моего родного пна Якова Жураковского и на мене з сестрою моею Анастасією наслідственно спадающих, и покорнійше просил, дабы з дідовских моіх движимых и недвижимых добр часть половинная на мене и на означенную сестру мою указом ясневелможности вашей было выділена. О чом всем учинить окончание указом ясневелможности вашей минувшого 1731 году обозному полковому черніговскому пну Игнатию Сахновскому да бунчуковому товариству пну Якову Полуботку и пну Иосифу Тарасевичу полічено было. И того ж 1731 году февр[аля] 19 д. помянутий дядко мой пн Яков Жураковский, не входя в правный процесс, хотя вид поміркованя показуючи, уступил мні нікоторые з движимых и недвижимых иміния. Однако ж з недвижимых добр двора в городі Ніжині, гді покойний дід и бабка моі живали, без всякого резону в поділ не попустил, а з движимых по покойной бабці моей оставшихся сто волов кормных не показал к равному поділу. Да и за тое, что болше трох літ в опеці своей часть движимого и недвижимого моего наслідия содержал, о всяких з оной моей части приходах и ижди-

вениях відомости не похотіл дати. А понеже по смерті означенной бабки моеї немалое число показалося долгов, к которых долгов выплачено и мене притягають, якож и килкокротные указы от ясневелможности вашей к отчиму моему, п̄ну Андрею Миклашевскому, об отдачи п̄ну Якову Полуботку чотирох сот рублей присылали. Да и з ним, п̄ном дядком моїм, я полюбовную любо и учинил розділку, толко ж я неравномірною получил часть, ибо тоє я принимал, що он по своей милости уступил, а не так, как надлежало к равному поділу. Того ради припадаючи к стопам ясневелможности вашей всепокорнїше, прошу милостивїиший на мое и сестры моеї сиротство респект явити и дати рейментарский указ, чтоб дядко мой, п̄н Яков Жураковский, сюда в Глухов приехал и як о дворї городском нїжинском, которого в поділ не допустил, и о сту волах кормных, к поділу не объявленных, учинил зо мною розділ, так и о приходах, якие з части моеї болш неже через три года собирал без всякого и малїшого на мене и сестру мою родную Анастасию иждивения, по силі прав малороссийских показал бы. З чого долги по бабці моеї оставшыес безобидно было б и мнї платить. О таковое рейментарское призрїние вторично прошу

Ясневелможности вашей премилостивїишого моего патрона и великого добродїя нижайший слуга Василий Жураковский».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52851. Оригінал. На початку документа запис: «1732 мая 11. Записав в реестр, отдат к ділу»).

№ 19

1733, не пізніше липня 8 (червня 27). – Чернігів (?). –

Скарга чернігівського жителя Антона Ладонки гетьману Данилу Апостолу.

«Ясневелможный мсці пне гетмане и кавалер, млстивїиший мнї пне и единомадеждный добродїю.

Жил я, нижайший полку Черніговского сотні Волинской в маетности п̄на Павловой Полуботковой удовой бившой полковника черніговского в селі Савенках роков нїсколко. И тамо (...)»* приобїцавши оставя двор, трудами и коштом моїм остроенный, перейшов на житие того ж полку в село Чорнотичи (нині – однойменне село Сосницького р-ну), где и тепер нищетный я мешканіе імїю и по отході моем з Савенок п̄на Полуботкова в полковой черніговской канцелярїи полковой сотні наказный сотник Васильї Медушевский, села Полуботок староста Сава Rogozинский, значковый полку Черніговского товариш Половецкий, которї по его ж, полковника Полуботка, приказу оную сіножат мнї во владіне и заводили, також черніговский мїщанин Давид Митаревский, бунчуковый товариш Васильї Полоницкий и другие многие не толко черніговские обыватели, но и сторонные окрестных сел люде віданоу о том довольно. Токмо на оную замінную сіножат ниякой крїпости он, п̄н полковник, не дал, о чем всем и в енеральной войсковой канцелярїи от мене челобитие объявлено прошлого 727 году августа мсца 8 числа. А по оном моем челобитї велено указом его императорского величества Андрею и Якову Полуботкам, чтобы оны на помянутую замінную сіножат, якая мнї дана отцем их, за руками своїми дали крїпост, по якої бы мнї в предбудущие года свободное было владіне или отобранные купчие писма и сіножаты назад возвратили. Который его императорского величества указ в Чернігові Якову Полуботку от мене до рук его и отдан. Однак ж я по оному указу, так и по многократным моїм к нему приходам в дійст(...)»* ничего не произвел и ползы никакой от оных Полуботков не получил, кромї единой траты и убитку. Того ради всепокорственно ясневелможности вашей прошу, дабы оные Андрей и Яков Полуботки болш не трудячи превысоцеповажную ясневелможности вашей особу и мене б, убогого человека, не приводячи в даліше траты и волокиту, крайнее учинили рішення и дали б мнї за руками своїми на оную замінную сіножат крїпост для свободного в предбудущие годы владіния, чтобы не пришло власной своей мнї лишитис куплі. Ясневелможности вашей моего премлстивїишого единомадежного добродїя нижайший раб и подножок черніговский мїщанин Антон Ладонка».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52820. Оригінал. На початку документа запис: «Подана 27 июня 1733 року. Записав в книгу, доложит»).

№ 20

1733, не пізніше грудня 30(19). – «Доношение» Андрїя Полуботка в ГВК.

«В войсковую енеральную канцелярїю покорное доношение.

В 1731-м году принял я, нижайший, в прикащыкы в маетност мою Боровичи, в полку Черніговском імїючущю з другими деревнями, поляка именем Казимїра Гловинского, которий зайшовши з Полщи у Малую Россию, жил немало в Малой Россїи и бил на приказі у бунчукового товариша п̄на Семена Лизогуба. И когда у мене служить начал приказчиком с 1731 года по 1733 год не был калкулиован за отездом моїм в Санкт Петербурх, а услышавши о возвращенїи моем з Санкт Петербурха, собрався з дому моего боровицкого в сундуки и в разние мїста повивозил оные и намірен был бежать за границу с всім. О яком его умилшенїи свїдавши в том же селі моем Боровычах козак полку Черніговского сотні Седневской Васильї Конотопец, объявил мнї. Почему я послал в маетность мою Боровичи и веліл его, Казимїра Гловинского, удержать от побїгу, а сундуки его одни уже вислани за границу, а якие могли на стороні сискать два, у священника Хотуницкого, тье при сторонних людех припечатать приказал еще в тіх мїстах, у кого они и били приручивши. Да сего же 1733 году прошедшаго октября мїсяця приказал я оного Гловинского скалкулиоват и по калкуляціи явилось на ему денег моих 535 рублей и 6 копеек, кромї других его шалостей и разорения так в пущах моих, як чрез необычное и здирство подданных моих починившихся. Но понеже оный вишше упомянутый Казимїр Гловинский человек заграничный, того ради я сам за мой убиток на ему доправлятис не могу, чтоб хотя и явно он уже винен, однак не похотіл би за границу ушовши, какова зділать забору, як оны поляки обикли самовольно ділать. В чом всепокорственно прошу млсты войсковой енеральной

канцелярії, даби сие мое доношение явочное било принято и в книгу записано и мні бы видан указ в полкову черніговскую канцелярию и абы кто бил послан, на моем кошті, осмотриць его, Гловинского, сундуков ис сторонними людми (ежели что зищется) оценивши за мое, что он поворовал, хотя би мало що мні с оних довелос в награждения отдать.

К сему доношению руку бунчуковой товариш Андрей Полуботок руку приложил.

(ІР НБ УВ. Ф. І. Спр. 528186. Оригінал. Зверху документа запис: «1733 року д. 19, записат в книгу». Інший варіант листа-«доношения» Андрія Полуботка, записаного в книгу не пізніше 8.07.(27.06.) 1733 р. знаходиться в тому ж фонді під номером 52818а).

№ 21

1734, липня 5 (червня 24). – Глухів. –

Лист правителів ГВК до старшини Чернігівського та Лубенського полків.

«По указу ея императорского величества самодержици всероссийской и прочая и прочая и прочая.

Полковникам черніговскому и лубенскому, а в небытности их на сей час правления полкового содержащим судиям полковым лубенскому Семену Максимовичу да черніговскому Ивану Мокриевичу з прочею старшиною полковою тамошнею, сотникам с их урядами, а особливе роменскому и наказному волинскому до помершом бунчуковом товаришу Ивану Обыдовскому добр его наслідникам и села Вовковцов жителям и всім, кому о том відати надлежит, чрез сие объявляется:

Знатный бунчуковий товариш Андрей Полуботок премощнішю ея императорского величества с Гдарственной коллегии иностранных діл грамоту к покойному гетману и кавалеру Апостолу за его жизни, прошлого 733 году генваря от 29 з Санкт Питербурха отпушеною, прошлого мая 13 чисел сего 734 году при доношеніи своем подал генералу-лейтенанту ея императорского величества генералу адъютанту конной гвардии подполковнику, сенатору и кавалеру князю Шаховскому, в которой изображено: в Гдарственной ея императорского величества коллегии иностранный діл были чолом бунчуковые товариши Андрей да Яков Полуботки, что дід их Леонтий да отц Павел Полуботки за службы пожаловани в Малой Россіи маетностями, мельницами, кгрунтами. Которие маетности, мельници, кгрунта утверждени грамотами во вічное владіние и по силі тих жалованных грамот дід и от их владіли всім свободно многие годы. А по смерти их и они, челобытчики ж, владіли. А с 724 году многие от владіния их грунта, грамотами утверждени, отршени, а имено: в полку Черніговском до сел Савинок и Наумовки надлежащие ліса, блюденние дідом и отцем их, позволил покойный гетман Апостол своим універсалом жителям сотні Волинской рубыт, которие ліса оние жители пустошат порубкою. Да в полку Лубенском из владіния принадлежачие к данному отцу их и утвержденому в 1708 году грамотою селу Коровинцам распашниие землі и степ он же, покойный гетман Апостол, утвердил універсалом своїм во владіние Лубенского полку сотнику роменскому, а другие грунта того села Коровинец отдал во владіние к селу Вовковцам и універсалом же своїм утвердил. Которого села жители ліс их, челобытчиков, в четыреста рублей совсім вырубил, да мельници на реке Тишки и ліса, к владінию коровинскому належачие, отдал Ивану Обыдовскому, бунчуковому товаришу, и чтоб пожалованние діду и отцу их грунта, которие у них отобрани и отдани во владіние другим, возвратит им по прежнему. А понеже в прошлом 1732 году по ея императорского величества указу при рішеніи діла о селах Орловке и Казилровке и Коровинцах определенно тім селам и прочим всім, коі в 1708 году по именному указу блаженния и вічнодостойния памяти его императорского величества Петра Великого ея императорского величества вселюбезнішого гсдря діди пожаловани полковнику Павлу Полуботку и утверждени жалованными грамоти быт за дітми его, за Андреем да Яковом Полуботки, и тіх жалованных данных отцу их грамот никак не отмінят и иміют оные быт всегда ненарушно и владіние описанных оних всіх маетностей от его Полуботковых дітей никогда неотемлемо, о чем особливая ея императорского величества грамота к покойному гетману Апостолу послана. Сего ради ежели которие грунта, ліса и мельници утверждение тіми жалованными грамотами отцу их, челобытчиков, Андрея и Якова Полуботков, с 1727 году у них отобрани и отдани другим и тіх грунтов, лісов и мельниц у них, Андрея и Якова Полуботков, отнимат не надлежит, а возвратит им во владіние по силе вышеобъявленого ея императорского величества указу. И сего юния__ д. по указу ея императорского величества генерал-лейтенант ея императорского величества генерал-адъютант конной гвардии подполковник, сенатор и кавалер князь Шаховской с присутствующими войсковою генеральной канцелярії членами по слушаніи вишей писанного премощнішю ея императорского величества в предостойнішю грамоті изображенного указу приказали: исправится з данными бунчуковых товаришей Андрея и Якова Полуботков діду их и отцу високомонаршими грамотами. А по справке високомонаршой грамоти, одною блаженния и вічнодостойния памяти его царского величества Феодора Алексіевича село Савинки, в полку Черніговском лежащее, со всіми к тому селу надлежащими землями, полями, покосами и лісами, асаулі енеральному Леонтию Полуботку от создания миру 7189 году марта 16 д. пожаловано, а другою, блаженния и вічнодостойния памяти его императорского величества Петра Первого, село Коровинци в Лубенском полку з землячи пахатными, с лісами и сінокоси и с мельницами при тому ж селі Коровинцах на річке Сулі и Тишкині обрїтающимися и со всякими угодіи полковникові черніговскому Павлу Полуботку и жені его и потомству в вічное владіние 1708 году ноября 14 утверждено и понеже премощнішю ея императорского величества указом в предостойнішю ея императорского величества грамоті изображенним всемілостивіише повелено генералу-лейтенанту ея императорского величества генералу-адъютанту конной гвардии подполковнику, сенатору и кавалеру, князю Шаховскому с присутствующими войсковою енеральной канцелярії членами всякие діла, к гетманскому правлению подлежащие, отправлять по прежнему ея императорского величества указам и инструкциям. Того ради он же, генерал-лейтенант ея императорского величества генерал-адъютант конной гвардии

подполковник, сенатор и кавалер, князь Шаховский с присутствующими войсковою енеральной канцелярії членами велли сей за рукою его генерала, сенатора и кавалера, князя Шаховского и присутствующих енеральной канцелярії членов з енеральной канцелярії видат універсал. Чрез который прдлагается дабі лісов, до сел Савинок и Наумовки надлежащих, преречоних Полуботков дідом и отцем блюденних, ежели ті ліса, до оних сел Савинок и Наумовки надлежащие, покойний гетман и кавалер Апостол с 727 году універсалом своїм жителем сотні Волинской рубыт позволил, оные сотні Волинской жители под неопустним наказанием к зазрі (!) двойной плати, ни на какие нужди без их, Полуботков, відома и позволения рубат не дерзали. Також Лубенского полку сотник роменский Семен Остапович до распашной земли и степу, к данному Полуботков отцу и утверждённому в 1708 году грамотою селу Коровицам принадлежащих да села Вовковец жители до грунтов пререченного ж села Коровинец, ежели, ті к селу Коровицам надлежащие, роменскому сотнику распашные земли и степ, а вовковчанам к селу Вовковцам грунта покойного гетмана и кавалера Апостола універсалами отдани, весьма не интересовалися б и оние вовковчане ліса Полуботков вперед рубат под непоблажним же наказанием и опасением за поруб двойной плати не дерзали б да бунчукового товарища Ивана Обыдовского наслідники до мельниц на реке Тишини и ліса к владінію коровинскому надлежащих, которіе его ж, покойного гетмана Апостола, універсалом ему, Ивану Обыдовскому, во владініе ствержили також весьма не интересовалися. На всі вишей писаніе добра им, покойным гетманом, от Полуботков отобраніе и як више показано розданіе, по силі вишей писанного премоцнійшого ея императорского величества указу по прежнему были б за бунчуковыми товарищами Андреем и Яковом Полуботками. Чего ради по ея ж императорского величества указу генерал-лейтенант, сенатор и кавалер обще с присутствующими войсковою енеральной канцелярії членами для осмотра и откату вишеозначенных грунтов, покойным гетманом Апостолом розданных, разсудили: определит войскового товарища Ивана Несторовича да войсковою енеральной канцелярії войскового канцеляриста Николая Соколовского. Который канцелярист по силі сего універсалу в присутствіи показанного Ивана Несторовича, войскового товарища, у всіх, кому от окоіного гетмана и кавалера Апостола на показаніе преречоних Полуботков добра даны універсали, взяв саміе подлинніе, справил с них точніе копії. А по взяттію и по справке оних копий ежели ті універсали дани на грунта високомонаршими грамотами Полуботкам утверждіеніе, міют определіеніе особи войскового товариш Иван Несторович да канцелярист войсковий Николай Соколовский отобрат и отобравши всім полуботкових добр як кому оние добра в тіх універсалах утверждіеніи, так против тих же універсалов во всем и откату, и им, бунчуковым товарищем Андрею и Якову Полуботкам, по силі високомонарших грамот по прежнему отдат во владініе. И о том генерала, сенатора и кавалера, князя Шаховского в енеральную войсковую канцелярію репортват доношением, при котором бы сообщили оны, бунчуковий товариш и войсковий канцелярист, на виш писаніе Полуботков добра так з данных от покойного гетмана и кавалера Апостола універсалов за справкою копий, якої саміе подлинніе, если надлежатимет от них по вишеписанном отобрат. Зачим з сим універсалом посланным показанных Полуботкових добр от кого надлежит для откату войсковому товарищу Несторовичу и войсковому канцелярсту Соколовскому везде в полках Лубенском и Черніговском, если где якої старшини в чом оны імліли б требоват, так полковая, яко и сотенная старшина чинили б пристойное вспомошествование сей же подленим універсал войсковий товариш Иван Несторович и войсковий канцелярист Николай Соколовский учинив то оном исполненіе, міют отдат бунчуковому товарищу Андрею Полуботку с роспискою.

Дан в Глухові юнія 24 д. 1734 году.

(...)* Шаховской.

Князь Андрей Барятинский.

(...)*

Андрей Маркович.

Михайло Забіла.

Войсковою енеральной писар Михайло Турковский.

Войсковий канцелярист Афанасий Лиевський».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52818. Оригінал, завірений печаткою і особистими підписами).

№ 22

1739, червня 13 (2). – «Доношение» Ганни Полуботок в ГВК.

«В енеральную войсковую канцелярію

Доношение

Іміються в полку Черніговском в селі Савинках во владініи моем нікоторое число по крепостям подданных посполитого звания людей. Которіе подданіе чрез многие года жили и всякую подданческую повинность отбывали. Токмо налогами великими старшини сотенной понурнищкой в дачи провянта и висилки на лінію и в погонщики на воли их отягощали и затім они за инних владітцов посходили и живут тамо и пойнї и в том мні немалый убиток и розорение делается. А понеже имянным ея императорского величества указом в прошлом 738 году во всенародное в Малой России извістие публікованным всемілостивійше повелено, чтоб в Малой России обиватели з міста на місто не переходили, а которіе перейдут, тіх сискиват и отсилат на прежніе их жилища. Того ради всепокорнійше прошу о сиску помянутых подданных моих; к владітцам, за которіми они живут, видат з войсковою енеральной канцелярії указ. А как по имени и прозваніи ті подданіе и за какими владітцами живут, о том при сем именни послаю реестр. О сем доносит и просит удовствующая полковница черніговская Анна Павлова Полуботковая.

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52828. Оригінал. Запис зверху документа: «Под(ано) юнія 2 д. 1739 году. Записав, доложит»).

№ 23

1739, не раніше 24 (13) червня. – Чернігів. –

«Доношение» ГВК в канцелярію міністерського правління.

«Из войсковой енеральной канцелярии в к[анцеля]рию міністерского правления м[алороссийских] діл извѣстие сего юня 13 д. з полковой чернігвской к[анцелярии] на посланный ея ивал(?) з в[ойсковой] е[неральной] к[анцелярии] по требованию оной к[анцелярии] міністерской подлинной е[неральной] в[ойсковой] к[анцелярии] справки: умерший чернігвский полковник Полуботок на едной или двух женах бил женат; будет на двух, то первую и вторую жену как звали, и первая, в котором году умре, а на второй, в котором году он, Полуботок, женился, указ доношением в е[неральную] в[ойсковую] к[анцелярию] представлено, что де по учиненной в оной полковой чернігвской к[анцелярии] справки явилось, яко умерший полковник чернігвский Павел Полуботок был женат на двух женах и с них де именами: первая Евфимия Василиева, дочь попа міста Лебедина, а положенного на гробі ея надгробку в церкві соборной Спаской чернігвской подпису явилось, что де умре оная жена его, Полуботка, в 717 году февраля мѣя в средних числах. Другая Анна Лазаревичовна, судиі полкового ніжинского, умершого доч же, которая нѣи в живих обрѣтается и живет в Сосниці. А женился на ней в 1718 году в ноябрѣ мѣці пред Пилиповим пущенем, а в котором числі неизвѣстно и справится де ніоткуда. И сего юня 3 по ея и[мператорского] вел[ичества] указу и по определению его високопр[евосходителств]а г[осподина] генерал аншефа Александра Ивановича Румянцева присутствующим енер[альной] вой[сковой] к[анцелярии] членам велено о всем вышеписанном з вой[сковой] е[неральной] к[анцелярии] в к[анцелярию] міністерского правления м[алороссийских] діл послат извѣстие. 1739 году юня д.»

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 52832. Тогочасна копія (?)).

№ 24

1786, жовтня 17(6). – Чернігів. – Випис з ревізійних книг 1743, 1744 рр. чернігівського повітового суду щодо власників селян сіл в околицях Любеча.

«По указу ея императорского величества самодержицы всероссийской из черниговскаго уезднаго суда его превосходительство господину генерал маиору Петру Степановичу Милорадовичу Выпис.

Сего 1786-го года сентября 30 дня он, господин генерал маиор Милорадович, поданным в сей уездный суд прошением представляя, что необходимо ему нужно имѣть двѣ выписи: за кім именно из рода Полуботков во владѣніи написанны в прошедших 1743 и 744 годах по ревизиям состоящие в містечку Любечі и в приселках оного посполитие оных Полуботков люде. И как де бывшие в полковой черниговской канцеляриі ревизіи вышеписанных годов нынѣ находятся в сем уездном судѣ. Для того просил по тім 743 и 744-го годов посполитским ревизиям, учиня виправку за кім именно ис Полуботков оние в містечку Любеч и в принадлежащих к оному приселках посполитие люде записаны, видать для его надобности двѣ урядовіе выписи. По коему прошению в силѣ состоявагося на оном определения как по учиненной в сем уездном судѣ с иміючимися ревизияльными книгами справки явилось, что по ревизіи, на 1743 год сочиненной, в сотні Любецкой в містечку Любечі в приписных к оному деревнях Пищиках, Голубурдах, Коробках и протчих приселках, к той волости подлежащих, записаны посполитие люде во владѣніи за бунчуковым товарищем Андреем Полуботком. А по ревизіи 1744-го года в том же містечкі Любеч и в подлежащих к нему приселках посполитіи люде записаны во владѣніи за бунчуковым же товарищем Семеном Полуботком. Для того в засвідѣтельствование о сем из черниговского уезднаго господина генерал маиору Петру Степановичу Милорадовичу сия выпись и таковая другая для изображенной его надобности виданна 1786 года октября 6 д.

На подлинной подписано тако:

Судия Иван Рашевский.

Засідатель Федор Якубинский.

Указниѣ пошлѣны 27/4 ко[пійки] взяти.

В должности секретаря титулярный совѣтник Иван Юркевич.

Коллежский канцелярист Георгий Стишевский».

(ІР НБУВ. Ф. VIII. Спр. 2163. Тогочасна копія. Наприкінці документу намальовано коло, всередині якого написано: «місто печати»).

о. Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту української археології та джерелознавства імені М. С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна).

pr. Mytsyk Yurii – Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Scientist at the M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (4 Trokhsviatytelska Street, Kyiv, 01001, Ukraine).

E-mail: mytsyk2002@ukr.net

Тарасенко Інна Юріївна – кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту української археології та джерелознавства імені М. С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна).

Tarasenko Inna – Ph.D. in Historical Sciences, Research Fellow at the M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (4 Trokhsviatytelska Street, Kyiv, 01001, Ukraine).

E-mail: innatarasenko86@gmail.com

Дата подання: 17 жовтня 2022 р.

Дата затвердження до друку: 10 листопада 2022 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Мицик, Ю., Тарасенко, І. Із нових документів про гетьмана Павла Полуботка і його сім'ї. *Сіверянський літопис*. 2022. № 5–6. С. 89–108. DOI: 10.5281/zenodo.7747298.

Цитування за стандартом APA

Mytsyk, Yu., Tarasenko, I. (2022). Iz novykh dokumentiv pro hetmana Pavla Polubotka i yoho simi [From new documents about Hetman Pavel Polubotka and his family]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 5–6, P. 89–108. DOI: 10.5281/zenodo.7747298.

